

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Karolína Veselá

Genocida, holocaust a právo

Diplomová práce

Vedoucí práce: JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

Katedra politologie a sociologie

Datum uzavření rukopisu: 5. 1. 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou a mezer má 137 329 znaků.

V Praze dne 5. 1. 2020

Karolína Veselá

Poděkování

Tímto bych chtěla velice poděkovat svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Janu Koskovi, Ph.D. nejen za jeho cenné rady, inspiraci, připomínky, profesionalitu a ochotu vždy pomoci, ale také za jeho lidský přístup, pochopení, trpělivost a podporu, kterou jsem tolik potřebovala.

Dále bych ráda poděkovala celé své rodině: bráchovi, příteli a zejména mamince, která je mou celoživotní inspirací a vzorem.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. GENOCIDA	8
1.1. Genocidy, které (ne)jsou genocidami?.....	12
1.1.1. Mongolská říše.....	14
1.1.2. Tasmánie a Tasmánci.....	16
1.1.3. Arménská genocida.....	19
2. HOLOCAUST	24
2.1. Průmyslová genocida	26
2.2. Německé přirozené právo	28
2.3. Antisemitismus.....	31
2.4. Kult Hitlera.....	35
2.4.1. Mein Kampf.....	36
2.4.2. Hitlerův nástup k moci.....	38
2.5. Německé pozitivní právo – nacistické zákony.....	41
2.5.1. Destruktivní proces	43
Fáze 1: Identifikace.....	43
Fáze 2: Vyvlastnění	48
Fáze 3: Koncentrace.....	52
Fáze 4: Vyhlazení – Holocaust	56
2.6. Tajné právo.....	59
2.7. Hitler vítězem.....	62
3. PRÁVO.....	65
3.1. Konflikt spravedlnosti a právní jistoty.....	67
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	72
Abstrakt.....	77
Abstract.....	78
Klíčová slova / Keywords.....	79

ÚVOD

„Zlo představuje úmyslné chování, jehož cílem je ublížit, zneužít, ponížit, zbavit lidskosti či zničit ostatní nevinné lidi nebo pomocí úřední moci či systémových prostředků nabádat ostatní k těmto činům či jim je umožnit. Stručně řečeno to znamená, že zlo je vědět i o jiných možnostech chování, ale chovat se špatně.“¹

„Jak může zlo dále existovat ve světě, kde vládne všemocný a dobrotivý Bůh? Přítomnost zla je boží zkouškou duše člověka. Kdo se poddá jeho svodům, skončí v pekle, kdo odolá, bude pozván do nebe.“²

Zlo má mnoho podob. Skrývá se v každém z nás, možná o tom ani nevíme. Zlo je naší součástí stejně jako dobro. Zlo nemůže fungovat bez dobra, ani dobro nemůže fungovat bez zla. Ale co je vlastně zlo? Kdo stanovuje, kde je hranice mezi dobrem a zlem? Lidé jsou zvyklí označovat za zlé vše, s čím nesouhlasí. Nikde ale neexistuje oficiální seznam zlých a dobrých skutků. Není to ani možné. Každý by totiž musel mít svůj vlastní, neboť co je dobré pro jednoho, může být pro jiného zlé. Do určité míry by se za jistý seznam (ne)žádoucích skutků daly považovat zákony, které slouží jako určitý výčet dobrého a zlého. Zákony se liší v různých státech, kulturách a dobách. Někdy vyjadřují většinový názor, někdy naopak ne. Někdo určitý zákon považuje za dobro, někdo za zlo. Souhlasit nemusíme, ale pokud jsme občany určitého státu, měli bychom zákony platné na daném území alespoň respektovat, jinak nám hrozí trest.

Jedním (zdaleka ne však jediným) velkým historickým zlem byl holocaust, vyvraždění několika milionů Židů a jiných osob. Většina lidí se bezesporu shodne na tom, že holocaust byl zavrženíhodný a že se v tomto případě opravdu o zlo jednalo. Stále jsou tu ale i tací, kteří věří, že šlo o dobro, které se mělo stát. Stejně jako tehdy, kdy bylo mnoho lidí o tomto „dobru“ natolik přesvědčeno, že se rozhodlo jej provést za každou cenu. Dalším lidem pak byl podsouván názor o dobru, které páchají, v takové míře, že byl postupně přijímán za názor právní, který byl částečně promítnut do zákonů a lidé s ním

---

¹ ZIMBARDO, Philip G. *Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí*. Praha: Academia, 2014. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2346-9, str. 11.

² ZIMBARDO, Philip G. *Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí*. Praha: Academia, 2014. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2346-9, str. 13.

buď souhlasili, nebo jej alespoň respektovali. Nacisté si byli jistí, že zlo jsou Židé a dokázali o tom přesvědčit téměř celý národ.

Jak je možné, že to, co jedni považují za dobro, je pro jiné nepředstavitelným zlem? Máme právo stanovit, kde je pravda? Existuje vůbec nějaká univerzální pravda? Já osobně, i když je to těžké, se snažím neodsuzovat, ale pochopit. Pochopit, jak se „to“ mohlo stát. Nevěřím, že holocaust byl pouze náhodným, bezduchým vyvražďováním, ale promyšleným systémem a projevem lidské nenávisti a krutosti, kterou má každá lidská bytost v sobě.

Ač je holocaust jednou z „nejúčinnějších“ genocid, není genocidou jedinou, o těch dalších se však už tolik nemluví. Holocaust má nepochybně mnoho „genocidních prvenství“, to ale není důvod, abychom jednu genocidu odsuzovali více než jinou, nebo snad ano? Zdá se, že kvůli bližší minulosti zapomínáme na tu vzdálenější, což je dle mého názoru velmi nevhodné. Historii bychom si měli připomínat jako celek. Především proto, abychom si uvědomili, čeho je člověk a lidstvo schopné. V dějinách je možné najít mnoho podobných, stále se opakujících událostí, kterých bychom se pravděpodobně mohli vyvarovat, kdybychom nezapomínali a připomínali si, co vše se v minulosti stalo a co vše se tedy i v budoucnu může znovu stát. Přestože se lidstvo vyvíjí, člověk v jádru zůstává stále stejný, a to zejména ve své přirozenosti, lidských pudech a potřebách, které se pravděpodobně ani nikdy nezmění.

Důvody výběru tématu mé diplomové práce a touha alespoň se pokusit pochopit, co se za vší nenávistí skrývá, se vážou již k mému dospívání. Vždy jsem ráda četla historické romány a knihy psané podle skutečných událostí a vždy mě fascinovalo, jak i některé reálné příběhy působí spíše jako fantasy. Stejný pocit jsem měla i z literatury z období druhé světové války, a především z knih o holocaustu. Ačkoliv jsem o této problematice přečetla nespočet děl, stále jsem nemohla uvěřit, že šlo o realitu. Takové zlo, jak je to možné?

Se studiem práva se dostavilo další překvapivé zjištění. Právo nejen, že není spravedlivé, někdy je dokonce i kruté, a především je neúprosné. Kromě toho všeho je ale též velmi proměnlivé, tvárné a různorodé. Velké odlišnosti najdeme nejen v právních systémech různých států, ale i v názorech různých lidí, právníků, pedagogů na jiných katedrách (či dokonce na katedrách stejných) na určitou právní normu v jednom státě.

Právo je jednoduše velmi nevyzpytatelné a neuchopitelné. A právě studium právnické fakulty mě přivedlo k zamyšlení se nad vztahem holocaustu a práva. Ač není jisté, zdali se vůbec o nacistickém právu dá mluvit jako o skutečném právu, je stále za právo označováno, a tak bych k němu ve své práci chtěla přistupovat. Zajímá mě tato záhada „*zákonného bezpráví*“.³ Zlo v tomto případě mělo částečně i podobu práva. Bylo právo a zákony prostředkem holocaustu nebo pouhou neúčinnou zástěrkou bez jakékoliv souvislosti? Do jaké míry je možné využít právo a zákony k uskutečnění masového vyvražďování skupin obyvatelstva nebo zde žádná spojitost vůbec neexistuje?

Cílem mé práce je zhodnotit problematiku genocidy, především pak genocidy Židů (holocaustu), z jiného úhlu pohledu než pouze jako brutální vyhlazování, a to z pohledu historie, ideologie, síly davu, a hlavně moci práva. V úvodu se zaměřím nejprve na genocidu obecně, její definici a vymezení. Dále uvedu některé příklady historických událostí, které zpravidla řadíme pod genocidy, a srovnám je s holocaustem. Holocaust, jako jedna z nejpromyšlenější genocid vůbec, si vysloužil dokonce speciální všeobecně užívaný pojem, přestože se jedná také o genocidu jako v dalších uvedených případech, a já se ptám proč? V další části se už podrobněji zabývám přímo holocaustem, tentokrát v užším spojení s právem. Jakou úlohu v té době hrálo právo? Jednalo se o bezhlavé vyvražďování nebo důmyslné vyhlazení na základě práva? Závěrem se pak dostávám k zamyšlení nad tím, jak je právo na jednu stranu omezené a často nám nestačí jeho rozsah, na druhou stranu někdy může být až příliš mocné, přizpůsobivé a umožňuje širší dopad, než se může na první pohled zdát.

---

³ PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011. 20. století. ISBN 978-80-87284-19-3.

1. GENOCIDA

Dle Úmluvy Organizace spojených národů (dále jen „OSN“) ze dne 8. prosince 1948 o zabránění a trestání zločinu Genocidia: „*Genocidou rozumíme kterýkoli z níže uvedených činů, spáchaných v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:*

- a) *usmrcení příslušníků takové skupiny;*
- b) *způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny;*
- c) *úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení;*
- d) *opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí;*
- e) *násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.*“⁴

Výše uvedená definice je oficiálním, mezinárodně uznávaným pojmem. Termín genocida poprvé použil a formuloval polský právník Raphael Lemkin ve své knize „*Axis Rule in Occupied Europe*“ a jeho definice posloužila budoucí právní úpravě (viz výše). Lemkin popisuje genocidu jako zničení národa nebo etnické skupiny. Pojem je vytvořen z řeckého slova *genos* (rasa, kmen, rod) a latinského *cide* (zabíjení). Obecně genocida dle Lemkina ale neoznačuje pouze samotné zničení národa. Pod tento pojem zařazujeme též určité koordinované plány různých akcí směřujících ke zničení základů života určitých skupin, které postupně ke zničení dané skupiny vedou. Cílem takových plánů může být likvidace politických a sociálních institucí, kultury, jazyka, národního cítění, náboženství, ekonomické existence určitých skupin nebo například zbavení svobody, důstojnosti či zničení zdraví. Genocida je ve výsledku nasměrována proti určité skupině jako celku, ale příslušné akce jsou namířeny proti jednotlivcům jakožto členům této skupiny. Zatímco tedy zkonfiskování majetku státních příslušníků okupovaného území z důvodu, že opustili zemi, může být považováno jednoduše za zbavení majetkových práv, pokud jsou

---

⁴ Úmluva o zabránění a trestání zločinu Genocidia ze dne 8. prosince 1948. [11-02-2019] Dostupné na <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-genocida.pdf>

konfiskace nařízeny proti jednotlivcům pouze proto, že jsou členy určité skupiny, pak tyto konfiskace mají za cíl zpravidla oslabení této skupiny a je možné mluvit o genocidě.⁵

Vzhledem k tomu, že slovo genocida je všeobecně známé a používané, je až překvapivé, že tento pojem vznikl relativně nedávno. S výrazem genocida přišel Lemkin již před druhou světovou válkou. K právnímu zakotvení genocidy došlo však až později, po druhé světové válce, po holocaustu. Ačkoliv je lidská historie plná případů zničení národů, kmenů nebo skupin lidí jiným národem, kmenem nebo skupinou, až holocaust zapříčinil právní vymezení nového mezinárodního zločinu, který je třeba trestat. Do té doby, do roku 1948, mohly státy své občany vraždit v podstatě neomezeně, dle svého úsudku, aniž by je omezoval jakýkoliv mezinárodní závazek a zároveň tu nebyl zákon, který by ospravedlňoval a umožňoval zásah jiných států, které by se případně vraždění pokusily zastavit.⁶ Možnost zabíjení vlastních občanů se řadila ke znakům státní suverenity, která byla v tomto případě téměř neomezená, a jak se zdá, do holocaustu to nebylo třeba řešit jako problém, což je přinejmenším zarážející.

Cílem holocaustu bylo zničení a celkové vyhlazení židovské populace. Do budoucna posloužil jako základ právě pro Úmluvu o zabránění a trestání zločinu genocidy. Při zkoumání ostatních případů genocid, ať chceme nebo ne, dochází ke srovnávání s holocaustem, který začal sloužit jako měřítko nejen pro budoucí, ale i minulé vražedné události. Jak jsem již naznačila, genocida není v naší historii ojedinělou záležitostí. Pojem následoval zločin, jak už to často bývá. Masové vyvražďování je tu ale stejně dlouho jako lidstvo samo, ovšem až ve 20. století se pro tento čin našlo označení. Genocida, jako nový pojem, sloužila pro označení staré praxe v moderní době a vývoji.⁷

Jak je ale možné, že lidé zabíjejí ostatní lidi v tak velkém měřítku, v podstatě bez soucitu a sebemenšího uznání viny? Patrně neexistují žádné důkazy o tom, že by genocida byla někdy provedena ve skupině rovných. Oběti musí být zbaveny nejen rovnocennosti, ale také jasně definované jako „něco“ člověku podřazeného, což bohužel lidem dává

---

⁵ LEMKIN, Raphael. *Axis rule in occupied Europe: Laws of occupations; Analysis of Government; Proposals for Redress*. Washington: Carnegie endowment for international peace, 1944, str. 79–80.

⁶ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 21.

⁷ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 33–40.

zvláštní pocit, že pak mohou rozhodnout o jejich osudu.⁸ Postup genocidního chování je tedy zpravidla vždy velmi podobný. Budoucí oběti genocidy jsou nejprve označeny jako odlišné, jsou dehumanizovány a podřazeny pod lidskou úroveň. Další, pravděpodobně nejdůležitější část genocidy, je fáze organizace nenávisti a obrovského propagandistického působení. Pokud je tato fáze úspěšná a podaří se získat podporu většiny, nastupuje samotné vraždění a zbavování se nežádoucího „druhu lidí“. A dále už jen dochází k popírání vraždění a zlehčování utrpení obětí.⁹

Ač se toto vyvražďování a hromadné násilí směřující ke zničení bezbranných civilistů zdá nepochopitelné, bylo součástí našich dějin vždy. Společnost se sice vyvíjí, s ní se ale vyvíjí i způsob vraždění. Především pak ve 20. století státy opakovaně používaly etnických čistek k dosažení národní jednoty.¹⁰ A bohužel je pravděpodobné, že masové vraždění v naší společnosti přetrvává i v budoucnu. Nevíme, kdy přesně nastala první genocida. Je nepravděpodobné, že by pračlověk páchal genocidu při lovu a sběru. Přestože nemáme žádné přímé důkazy, jeví se to jako rozumný předpoklad. Člověk žil v poměrně malých skupinách a celková hustota obyvatelstva byla extrémně nízká. Po objevu zemědělství se však svět začal rozdělovat na kočovníky a osadníky. S tím přišly nejen větší odlišnosti mezi jednotlivými lidmi, ale i počátek určitého konfliktu dvou rozdílných skupin. Zatímco Lemkin zkoumal genocidu spíše jako celek a snažil se vytvořit její ucelenou právní definici, historikové Chalk a Jonassohn naopak zkoumají genocidy právě dle historického vývoje a na základě toho definují a rozdělují genocidy podle jejich motivu do čtyř skupin: 1. odstranění skutečné nebo potenciální hrozby; 2. rozšíření strachu mezi reálnými nebo eventuálními oběťmi; 3. zisk hospodářského bohatství; 4. uskutečnění víry, teorie nebo ideologie.¹¹ Často se motivy mohou prolínat a zatímco ve dvacátém století převažují genocidy spadající do čtvrté skupiny, v dřívějších

---

⁸ CHALK, Frank Robert; JONASSOHN Kurt. *The history and sociology of genocide: analyses and case studies*. New Haven: Yale University Press, c1990. ISBN 0300044453, str. 25-40.

⁹ HAPEREN, Maria van, Wichert ten HAVE, Ben KIERNAN, Martin MENNECKE, Uğur Ümit ÜNGÖR, Ton ZWAAN a Aleš ZIEGLER, ŠMOK, Martin a Monika HORSÁKOVÁ, ed. *Holokaust a jiné genocidy*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2, str. 7-16.

¹⁰ HAPEREN, Maria van, Wichert ten HAVE, Ben KIERNAN, Martin MENNECKE, Uğur Ümit ÜNGÖR, Ton ZWAAN a Aleš ZIEGLER, ŠMOK, Martin a Monika HORSÁKOVÁ, ed. *Holokaust a jiné genocidy*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2, str. 7-16.

¹¹ CHALK, Frank Robert; JONASSOHN Kurt. *The history and sociology of genocide: analyses and case studies*. New Haven: Yale University Press, c1990. ISBN 0300044453, str. 25-40.

dobách nalézáme spíše zástupce ostatních skupin. V následujících odstavcích se pokusím poskytnout vhled do několika historických okamžiků, které by dle autorů Chalka a Jonassohna mohly být pod genocidy zařazeny, přestože se tyto názory mezi historiky různí.

1.1. Genocidy, které (ne)jsou genocidami?

Jeden z rozšířených názorů ve společnosti je mýtus „vznešené minulosti“ vycházející z pojetí, které rozvinul filozof Jean-Jacques Rousseau. Tento názor spočívá v představě, že dřívější primitivní uskupování lidí bylo idylické a dobré a že veškerá korupce a zlo lidstva vyplynulo z ustálené civilizace, zejména z moderních městských společností a řádů. Opačným názorem je známé tvrzení Thomase Hobbesa „*válka všech proti všem*“. Dle Hobbesa byl původní život v přírodě brutální, ošklivý a krátký a bylo potřeba vytvoření společnosti a společenské smlouvy, aby tomu bylo zabráněno. V oblasti genocidy je moderním fenoménem právě holocaust, kterému se budu věnovat v další části, neboť se stal archetypem genocidy, a to z mnoha pochopitelných důvodů. Je však důležité připomenout i dobu před ním. Genocidy 20. století byly často (dá-li se to tak říct) propracovanější, než jak tomu bylo po celá staletí předtím. I přesto, že se nám moderní genocidy jeví jako kruté, nelidské a nehorázné, zdá se, že civilizační proces naopak vedl ke snižování výskytu brutálních bojů a masakrů, které byly mnohem typičtější pro předcházející společnosti než pro ty současné.¹² Z nedávné minulosti máme více poznatků a také vědecký rozvoj umožnil pozměnit způsob vraždění. To ale neznamená, že se jedná o „vraždění horšího typu“. S časem se jen začaly měnit příčiny teroru a způsoby jeho páchání.

Jak píše Yves Ternon ve své knize, prvotním zdrojem konfliktů, které působí rozkol států a přes utlačování a diskriminaci mohou vést až k samotné genocidě, je existence menšin, a to především etnických, náboženských či jazykových. V tomto smyslu je nepochybné, že ke genocidám docházelo již ve starověku, kdy panovníci vraždili ve velkém především své nepřátele a odpůrce. Počty útoků se pak zpravidla zvyšovaly spolu s velikostí říše neboli čím větší říše, tím více vražd a vražedných akcí. Jelikož dříve válka byla častějším prostředkem řešení sporů, než je v dnešní době, je třeba klást větší důraz na rozlišení válečného zabíjení a genocidního vraždění. Jako příklad válečného zabíjení je možno uvést boj mezi Athénami a ostrovem Mélos, který se odmítl podřídit nadvládě Athén. Athéňané proto (s velkou převahou) pobili všechny méloské muže a ženy i děti

---

¹² RUBINSTEIN, William. *Genocide: A History*. Pearson Education Limited, 2004, Edinburgh. ISBN 0-582-50601-8, str. 11-30.

prodali do otroctví. Oproti genocidnímu vraždění zde však byla určitá možnost volby: přizpůsobit se, nebojovat a vyhnout se tak vyhlazení. Jednalo se především o boj o moc a území, nikoliv o snahu zbavit se určité skupiny. Vraždění zde tedy nebylo primárním a jediným východiskem. Opačným příkladem je případ Sparty a tzv. heilótů („podřadného“ obyvatelstva Sparty). Ti byli pro Spartu sice potřební, jelikož vykonávali otrockou práci pro privilegované spartské občany, Sparta se však jejich vzbouření obávala natolik, že provedli pod mylnou záminkou výběr 2 000 nejschopnějších heilótů, kteří Spartu svými schopnostmi a silou ohrožovali nejvíce, a nemilosrdně je zavraždili bez jakékoliv možnosti volby a dodnes se ani neví, jakým způsobem o své životy přišli. V tomto případě tedy nepochybně lze mluvit o genocidním masakru.¹³

Dále je důležité i odlišení genocidního chování v souvislosti se vznikem moderního státu. Zatímco před jeho vznikem mělo genocidní chování podobu vyhlazovacích válek vedených proti jiným národům či oblastem v rámci dobývání území (například Mongolská říše), v moderním státě genocida zpravidla směřuje vůči „vnitřnímu zlu“, které vyvolává strach z možného narušení moci a projevuje se tedy nejprve identifikací daného zla a poté jeho likvidací (například Arménská genocida).¹⁴

V následující části jsou uvedeny některé příklady masového vraždění z dob minulých za účelem přiblížení genocidy jako takové, popisu změn jejího provedení a zároveň jako důkaz, že i když právem definovaná genocida existuje až od roku 1948, genocidní chování lidstva tu bylo v podstatě vždy. Určité události, více či méně známé, automaticky zařazujeme pod genocidy. Jiné naopak možná známe spíše jako „prosté“ vyvražďování nebo masakry, které už bychom ale přímo genocidami nenazývali. Žádné zařazení není špatné, přece jen pojem genocidy vznikl až po těchto událostech, takže v právním slova smyslu v té době ani genocidami být nemohly. Přesto jsem se je však v této práci rozhodla pod genocidy podřadit. Zdůrazňuji, že je to pouze zlomek historických událostí a samozřejmě jich v minulosti najdeme mnohem více.

---

¹³ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 220-227.

¹⁴ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 220.

1.1.1. Mongolská říše

Některé elementy mongolského teroru můžeme bezesporu považovat za genocidní. V té době docházelo k vyhlazování mnoha různorodých skupin (národů, křesťanů, muslimů, Židů i pohanů) na základě hned několika motivů, jež jsem uváděla výše: odstranění hrozby, rozšíření strachu, ekonomický růst. Mongolská říše byla velkolepou říší, kde se v kontrastu mísila na jedné straně moudrost a mongolský řád a na druhé nesmírná krutost a násilnost jejich výbojů. Mongolové se jako kočovníci řídili jinými principy než státy s usedlým obyvatelstvem. Jejich snaha spočívala především v rozšíření vlastního území, odstranění usedlého zemědělství a městské sítě a nastolení kočovnického hospodářství. A dle tohoto plánu prováděli i ničení.¹⁵

Poté, co se zakladatel mongolské říše Temujin stal v roce 1206 po sjednocení mongolských kmenů Džingischánem, přišlo na řadu dobývání dalšího území. Časem se Mongolská říše rozšířila z Koreje až do Evropy a dosáhla neskutečných rozměrů. V době svého největšího rozmachu se údajně rozprostírala na 22 % světové pevniny. Mongolská armáda přitom ale nikdy neměla více než 240 000 mužů. Její síla tedy nebyla ve velikosti, ale ve výborné organizaci a disciplíně, čemuž se už nikdy žádná další pozemní armáda nevyrovnala. Ztráty na životech během tohoto dobývání byly ohromné. Mongolové zabíjeli kdekoliv a kdykoliv to bylo potřeba. Jejich krutost je předcházela. Jeden z Temujinových nástupců (Tamerlane) nechvalně proslul ve své zálibě stavění pyramid z lebek protivníků. Jeho výboje se staly známé pro jeho kruté masové vraždy. V Isfahanu v roce 1387 Tamerlanova armáda zmasakrovala celou populaci a postavila pyramidu ze 70 000 lebek. V Bagdádu byla postavena pyramida z 90 000 kusů a nedaleko Dillí dokonce ze 100 000 lebek zajatých indických vojáků. V Asýrii Tamerlanova armáda vyvraždila všechny křesťany, čímž prakticky zničila křesťanství v Mezopotámii. Tamerlane také pronásledoval muslimy, Židy a pohany. Je zajímavé, že i přes jeho krutost byl všeobecně považován za kultivovaného a velice inteligentního člověka, mluvícího několika světovými jazyky a znalého světové literatury.¹⁶ Dále ale zjistíme, že inteligence

---

¹⁵ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 227-230.

¹⁶ RUBINSTEIN, William. *Genocide: A History*. Pearson Education Limited, 2004, Edinburgh. ISBN 0-582-50601-8, str. 94-130.

a krutost se nevyklučují, ba naopak. Ve vedoucích pozicích se často vyskytovali během páchaní genocid velmi vzdělaní a kultivovaní lidé, často například s právním vzděláním.

Mongolské vraždění bylo nevídané. Dle dostupných údajů bylo vypočítáno, že během invaze Mongolů bylo zabito přibližně 5 % světové populace, přes 45 miliónů lidí. Pokud jsou tyto výpočty správné, bylo by masové vraždění Mongolů jedno z nejhorších v lidských dějinách vůbec.¹⁷ Kvůli nedostatku zachovaných údajů a dlouhému výčtu obětí ale můžeme pouze těžko odlišit, v jakých případech se jednalo o válečné krveprolití a v jakých o genocidu. Je však jisté, že řada genocidních masakrů se v této době bezesporu udála.¹⁸

---

¹⁷ RUBINSTEIN, William. *Genocide: A History*. Pearson Education Limited, 2004, Edinburgh. ISBN 0-582-50601-8, str. 94-130.

¹⁸ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 227-230.

1.1.2. Tasmánie a Tasmánci

Tasmánie, ostrov u jižního pobřeží Austrálie. Dnes Australský spolkový stát, dříve domov domorodého obyvatelstva, tzv. Tasmánců. O jejich původu ani o jejich kultuře prakticky nic nevíme, zemřeli dříve, než jsme se stačili cokoliv dozvědět. Vyhlazení tasmánské populace je typickým příkladem genocidního chování kolonizátorů, které bylo v minulosti velmi běžné. Kolonialismus a objevování nových území měly za následek nespočet životů a čím více měla určitá oblast ostrovní charakter, tím byla destrukce více totální.¹⁹

Tasmánská domorodá populace byla vždy velmi malá. Ačkoli je Tasmánie co do rozlohy stejná jako například Irsko, poslední odhady naznačují, že na celém ostrově bylo pouze 4 000-10 000 domorodců. Krátce po příchodu Britů se jejich počet snížil na 0. Britští lovci tuleňů, velryb a klokanů naprosto zdecimovali tradiční zdroje potravy místních obyvatel. Nejprve tedy Tasmánce připravili o potravu. Kromě toho s sebou Britové přivlekli choroby jako byla chřipka, neštovice, tuberkulóza, pohlavní choroby a další infekční nemoci, které byly pro domorodce smrtelné. Také z těchto důvodů není příčina vymření Tasmánců zcela jasná, alespoň co se zařazení týká. Existují jak zastánci názoru, že se jednalo o genocidu, tak i ti, kteří se domnívají, že v tomto případě o genocidu nešlo a jednalo se pouze o nešťastný důsledek osídlování jinými obyvateli. Je ale jisté, že to nebyly pouze nemoci a nedostatek potravy, co smrt Tasmánců způsobilo. Proto je nutné zařazení jejich vyhlazení mezi genocidy alespoň zvážit. Britské posádky se dostávaly často do konfliktů s místními obyvateli, a to nejen z důvodu uvedených výše. S jejich příchodem stále častěji docházelo k unášení a znásilňování tasmánských žen; později dokonce i k únosům dětí, které měly sloužit jako otroci britským osadníkům. Tyto spory vyústily až v tzv. Černou válku. Cílem byl „odchyt“ domorodců živých nebo mrtvých. Byla založená tzv. černá linie. Přibližně dva tisíce vojáků pochodovalo po východní části ostrova, aby zabilo zbývající domorodé obyvatelstvo. Domorodci, kteří nebyli zabiti, byli donuceni, aby žili pod britskou nadvládou a většina z nich byla

---

¹⁹ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 231–235.

přemístěna nejdříve na ostrov Flinders a později na Oyster Cove. Vymírání na ostrovech ale pokračovalo a postupně zemřeli všichni „plnokrevní“ tasmánští domorodci.²⁰

Pozoruhodné na invazi do Tasmánie bylo především to, že britští osadníci si stěží uvědomovali existenci přirozeného tasmánského obyvatelstva, respektive ho odmítali. Ani knihy do té doby Tasmánii a Tasmánce vůbec nezmiňovaly. Teprve tehdy, když domorodci začali „hájit své zájmy“, začali jejich přítomnost osadníci registrovat. Ať už byl pohled na domorodé Tasmánce jakýkoliv, v žádném z nich rozhodně nebyli považováni za vlastníky území, přestože na něm žili několik tisíc let. Příchod prvních vojáků a osídlení území Brity bylo od začátku pokládáno za získání vlastnictví objevem. Získaná země nebyla považována za dobytou, protože Britové Tasmánce vůbec nepovažovali za civilizované lidi, tudíž Tasmánci dle Britů neměli právo bránit se a neměli ani žádná další práva civilizovaného lidu. Z pohledu britského práva Tasmánci byli britskými subjekty, věcmi, nikoliv lidmi, či dokonce občany. Tasmánci tedy neměli ani právo vlastnit pozemky a jakýkoliv pokus o obranu byl považován za trestný.²¹ A čím více se domorodci snažili bránit, tím více se stávali nežádoucími a nehodnými života. Bylo jasné, že dvě odlišné skupiny (jedna založená na domorodeckém hospodaření a druhá na tržní ekonomice) na jednom území nemohou existovat. Britští osadníci stáli proti tasmánským domorodcům (z britského pohledu nad tasmánskými domorodci). Pro osadníky byli Tasmánci pouhým „plevelem“ překážejícím v objevování jejich nového území a je zřejmé, že (z jejich perspektivy) „ničením plevele“ nedochází k žádnému zločinu. Někdo možná může tvrdit, že se nejednalo o genocidu, protože měla jisté odlišnosti od genocid 20. století. Pokud ale tato dehumanizace Tasmánců a jejich následné vyhlazení na jejich vlastním území není genocidou, tak se ptám, co tedy genocidou opravdu je?

Nebyla to navíc pouze Tasmánie, nýbrž celé období kolonizace, které bylo „pokryto krví“ mnoha lidských životů. Často není jasné, za jakých okolností a jakým způsobem oběti kolonialismu umíraly. Je ale nepochybné, že mnoho těchto vražd má alespoň „nádech“ genocidy. Kolonialistické genocidní chování vystihl velmi přesně Yves

---

²⁰ RUBINSTEIN, William. *Genocide: A History*. Pearson Education Limited, 2004, Edinburgh. ISBN 0-582-50601-8, str. 66-69.

²¹ WEBER, George. 52 *The Aborigines. The Tasmanias*. [04-02-2019]. Dostupné na <https://web.archive.org/web/20101115152613/http://andaman.org/BOOK/chapter52/text52.htm#discover>

Ternon: „Jediným společným jmenovatelem oněch pěti století kolonizace je osoba kolonisty, který obdržel bílý šek, aby podle svého nejlepšího svědomí a vědomí disponoval onou „antropoidní“ masou. Jeho morální zábrany mizely působením fyzických, jazykových, náboženských, kulturních a sociálně ekonomických rozdílů. Vražda byla dovolena. Jeho rasismus živila spíše lhostejnost a opovržení než nenávisť.“²²

A tento strach z neznámého přetrvává v lidech stále a je zpravidla hlavní příčinou agresivního chování, rasismu a v nejzávažším případě i genocid. Naneštěstí tato obava z rozdílů zůstává v rozdílných lidech, národnostech i rasách stejná, což je velkým paradoxem.

---

²² TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 234.

1.1.3. Arménská genocida

„Bud' Arméni zlikvidují Turky, nebo Turci zlikvidují Armény. Když jsem byl postaven před toto dilema, neváhal jsem ani okamžik. Pomyslel jsem si: musíme je zničit dřív, než oni zničí nás. Když se mne ptáte, jak jsem jako lékař mohl vraždit, odpovídám jednoduše: z Arménů se stal nebezpečný mikrob v organismu této země. A lékařovou povinností přece je zabít bakterie?“²³

Dr. Mehmed Resid

Tímto se dostáváme do 20. století, a pokud existuje u předešlých událostí pochybnost, zdali se o genocidy jednalo či ne, u vyhlazení arménské menšiny Mladoturky snad už nikdo nepochybuje. Mnoho historiků zločiny spáchané mladotureckým režimem dokonce označuje jako první moderní genocidu a bezesporu se jedná o první genocidu 20. století.²⁴ Ať už ji označíme jakkoliv, je nepochybné, že se tato genocida v některých částech začíná nápadně podobat holocaustu, který za několik let následoval.

Arménská historie je velice dlouhá a spletitá. Zmínky o Arménech sahají do dávné minulosti a často jsou velmi mlhavé. V celých arménských dějinách však nepochybně hraje významnou roli náboženství. Arménie je považována za první křesťanskou zemi světa. Křesťanství bylo důležité při formování arménské identity a ovlivnilo i další osud Arménů. Pro Armény byl typický život v diaspoře. Často žili na místech, kde byli náboženskou menšinou a museli se tak vyrovnávat s „jinověrci“ a jejich náboženskou převahou.²⁵ Ve 14. století se Arméni dostali do vlivu Osmanské říše, jedné z nejmocnějších říší tehdejšího světa a zemí, kde převažovalo islámské náboženství. Arméni měli v Osmanské říši důležitou roli, především pak v oblasti tureckého hospodářství díky svým řemeslným dovednostem a smyslu pro obchod. Oproti ostatním národům v té době Arméni celkově vynikali nejen svými schopnostmi, ale též

---

²³ HAPEREN, Maria van, Wichert ten HAVE, Ben KIERNAN, Martin MENNECKE, Uğur Ümit ÜNGÖR, Ton ZWAAN a Aleš ZIEGLER, ŠMOK, Martin a Monika HORSÁKOVÁ, ed. *Holokaust a jiné genocidy*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2, str. 49.

²⁴ GREGÁREK, Matěj; KOSEK, Jan. *Stát, právo a (ne)spravedlnost: dvě studie z právní filozofie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 8087146662, str. 11.

²⁵ GREGÁREK, Matěj; KOSEK, Jan. *Stát, právo a (ne)spravedlnost: dvě studie z právní filozofie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 8087146662, str. 11-13.

gramotností. A právě díky svému umu byli v dlouhé historii Osmanské říše nejprve „ušetřeni“. Paradoxně stejný důvod (jejich um a bohatství) byl později naopak jednou z příčin jejich pronásledování a genocidy. Z počátku se Osmanská říše vůči početné náboženské menšině ale chovala velice přívětivě a až nezvykle tolerantně. To pravděpodobně souviselo hlavně s obdobím rozmachu a vzestupu, kdy byli Arméni svými dovednostmi přínosní a potřební. Arméni postupně ovládli východní trhy a významné obchodní cesty a arménština se dokonce v 17. a 18. století stala důležitým obchodním jazykem. Přínos a potřeba se brzy začaly proměňovat v závist. Arméni, stejně jako později Židé, začínali být za své schopnosti nenáviděni. S úpadkem se začínala vytrácet i tolerance a bylo třeba najít „obětního beránka“. Od 19. století se jejich podmínky rapidně zhoršovaly a vyvrcholením byla arménská genocida.²⁶

Události spojené s politickým a válečným neúspěchem a ztráta velké části území Osmanské říše prohlubovaly krizi i nenávist. Arméni začali být obviňováni z válečných neúspěchů a zrady vůči Turkům a Osmanské říši. Jejich útlak se neustále zvětšoval. Někteří Arméni to řešili emigrací, někteří se uchýlili k určitým protestním akcím, které ale nebyly nijak zvlášť úspěšné. A čím víc se Arméni bouřili, tím horšího zacházení se dočkali. S autokratickou vládou ale nebyli spokojeni ani samotní Turci a překvapivě jedním z důvodů bylo uváděno chování vůči Arménům. Ještě větším paradoxem bylo, že s tímto argumentem přišlo hnutí Mladoturků, které bylo za následnou arménskou genocidu zodpovědné. Arméni na chvíli uvěřili, že opět přijde lepší období, a dokonce Mladoturky v následujících letech podporovali. Pro Armény se ale žádná změna nekonala a bylo ještě hůř. Mladoturci postupně, nejprve v tichosti, plánovali národnostně stejnorodý stát a do popředí se dostával „*panturkismus*“. K realizaci plánu měla posloužit především první světová válka, v jejímž zákrytu se mělo vše uskutečnit. I když masakry genocidní formy se na Arménech uskutečnily několikrát už i před samotným vypuknutím první světové války.²⁷

Pronásledování Arménů naplno propuklo po vstupu Turecka do první světové války a s prvními neúspěchy, ze kterých byli obviňováni právě Arméni, i když se ve

---

²⁶ GREGÁREK, Matěj; KOSEK, Jan. *Stát, právo a (ne)spravedlnost: dvě studie z právní filozofie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 8087146662, str. 11-22.

²⁷ GREGÁREK, Matěj; KOSEK, Jan. *Stát, právo a (ne)spravedlnost: dvě studie z právní filozofie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 8087146662, str. 11-22.

skutečnosti jednalo o nevhodnou strategii a nepřipravenost Turků. Turecká vláda navenek nejprve nedávala nic najevo, ačkoliv již během let 1914 a 1915 rozhodla v tajnosti o úplném vyhlazení arménské komunity.²⁸ Zpočátku vše začalo bojkotem jejich obchodů a nenávislnou propagandou, ale později měli Arméni zemřít. Arménská genocida měla v některých částech srovnatelný průběh jako později holocaust (viz dále): zabavování majetku, hromadné zatýkání, věznění, deportace, mučení, masové vyvražďování a popravy. Oproti předchozím genocidám zde můžeme mluvit již také o výskytu „genocidního práva“. Určité postupy genocidy byly obsaženy v protiarménských zákonech, které začaly být vydávány. Příkladem jsou zákony o zabavení arménských podniků a majetku. Zákonem byla zřízena i komise pro opuštěný majetek, která se měla starat o zabavený majetek Arménů. Jeho přebíráním byla zákonem pověřena ministerstva financí, vnitra a spravedlnosti, která též vedla o tomto majetku přehled. Tento postup byl první fází začínající genocidy, tedy „ožebračení“ arménského obyvatelstva. Armény bylo třeba nejprve zničit ekonomicky, další fází bylo zničení fyzické.²⁹

Ve fázi fyzické likvidace bylo nejprve přistoupeno k odzbrojení arménských vojáků a k jejich přesunu do pracovních táborů, kde byli zavražděni. Dále došlo k zatčení a likvidaci více než dvou tisíc významných Arménů, kteří by svými schopnostmi mohli ohrozit plynulý průběh vyhlazování. Pro získání určité legitimacy byly v ulicích rozšiřovány zvěsti o jejich připravovaném povstání, údajné revoltě a snaze zmařit úspěchy Turků. Pro zdání legality pak byla vyhlášována a vylepována nejrůznější nařízení o jejich deportaci, ke které se Arméni museli vždy shromáždit během několika hodin. Mladí muži byli zpravidla hned odděleni a v blízkém okolí neprodleně zabiti, aby později nedělali potíže. Ostatní Arméni byli posláni do sběrného tábora v Aleppu. Většina z nich zemřela již během cesty. Ti, co cestu smrti přežili, byli později zavražděni na místě zpravidla posláním do pouště, nebo upálením zaživa. Další období (v letech 1915 a 1916) pak bylo věnováno likvidaci Arménů ve zbytku říše, kde byl kladen ještě větší důraz na legalitu a byla tak o to více vydávána nařízení o deportaci. Zároveň byla stále šířena

---

²⁸ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 153-157.

²⁹ HAPEREN, Maria van, Wichert ten HAVE, Ben KIERNAN, Martin MENNECKE, Uğur Ümit ÜNGÖR, Ton ZWAAN a Aleš ZIEGLER, ŠMOK, Martin a Monika HORSÁKOVÁ, ed. *Holokaust a jiné genocidy*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2, str. 51-74.

nenávisť mezi ostatními občany, která dodávala vydaným nařízením zmíněnou legitimitu.³⁰

Cílem bylo vyhladit nejen samotné Armény, ale i jejich kulturu a identitu. Arménská existence měla být zcela zapomenuta. Utrpení bylo obrovské, stejně tak jako ztráty na životech (odhaduje se až 1,5 milionů obětí). A reakce mezinárodního společenství? Velmi chladné a nezúčastněné. Ostatní mocnosti sice tyto činy slovně odsoudily a zmínily potřebu potrestat viníky arménské genocidy, ale Turecko bylo jako obchodní partner až příliš cenné a na vše se tedy raději velmi rychle zapomnělo.³¹

Jak je vidět, genocida může mít mnoho podob, stejně jako příčin a způsobů provedení. Přece jen ale můžeme v historii pozorovat jisté rozdíly mezi jednotlivými genocidami. Na základě toho bychom mohli rozdělit genocidy na genocidy před 20. stoletím a genocidy 20. století (tzv. moderní genocidy). Genocidy 20. století se na rozdíl od těch předchozích vyznačují určitým podílem práva, kterým měly být jisté kroky, vedoucí ke genocidě, ošetřeny. Je třeba ale zdůraznit, že i přesto stále docházelo k pogromům, které byly charakteristické především pro genocidy dřívější.

Konkrétně mezi arménskou genocidou a následným holocaustem (viz dále) můžeme pozorovat několik shodných prvků. V obou případech se jednalo o velké mocnosti (Osmanská říše, Německo), které se dostaly do těžké situace (první a druhá světová válka) a úpadku, proto bylo třeba najít „obětního beránka“. Myšlenka na vyhlazení nepohodlného obyvatelstva tu však byla zpravidla ještě před samotným válečným neúspěchem. Za viníka byla v obou případech určena menšina, která byla již delší dobu nenáviděna především pro svůj úspěch a bohatství a vyvolávala tak v ostatních závist a touhu po pomstě. Velmi často se však jednalo o pouhý zažitý předsudek a obě skupiny (Arméni i Židé) byly, co se úspěchů a bohatství týká, srovnatelné s kýmkoliv jiným. Kromě toho se navíc v obou případech jednalo o odlišnou náboženskou menšinu, která byla obklopena jinou náboženskou většinou, což se ukázalo také jako významný problém a důvod k nenávisti. V obou případech tedy existoval plán, zbavit se nechtěných

---

³⁰ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 153-157.

³¹ HAPEREN, Maria van, Wichert ten HAVE, Ben KIERNAN, Martin MENNECKE, Uğur Ümit ÜNGÖR, Ton ZWAAN a Aleš ZIEGLER, ŠMOK, Martin a Monika HORSÁKOVÁ, ed. *Holokaust a jiné genocidy*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2, str. 51-74.

menšin, které byly překážkou jiného národa v nastolení národnostně homogenní společnosti. Mladoturci by se v tomto případě dali považovat za předchůdce nacistů a zatímco v Německu mluvíme o pangermanismu, v Turecku se jednalo o zmíněný panturkismus.³²

Dalším společným faktorem těchto genocid oproti genocidám před 20. stoletím je právě (výše zmíněná) právní změna. Důležitým faktorem a milníkem genocid 20. století je podíl práva, které s genocidami souviselo. Přesněji snaha o legalizaci genocidy, a především činů s ní spojených. Třebaže samotné vraždění bylo zpravidla provedeno v utajení a v tichosti, do jisté míry byla celá genocida skryta za nespočet zákonů a právních aktů, které měly určité činy legalizovat a uvést tak ostatní lidi, včetně samotných obětí, v klam, že kruté chování k budoucím obětem genocidy je v pořádku a žádoucí. Šlo o snahu, aby „záhadné“ zmizení obětí a jejich odsun nikdo neřešil a zároveň aby oběti svůj (pro ně zatím neznámý ale zákonný) osud přijaly bez sebemenších protestů. Tím vším měl být zajištěn „hladký“ průběh genocidy. Ještě více než u arménské genocidy se ale právo projevilo právě během holocaustu.

---

³² GREGÁREK, Matěj; KOSEK, Jan. *Stát, právo a (ne)spravedlnost: dvě studie z právní filozofie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 8087146662, str. 36-37.

2. HOLOCAUST

„Odhaduje se, že v letech 1941-1945 bylo zavražděno 5 100 000 osob bez rozdílu věku, pohlaví, náboženství, a to z jediného důvodu: nacistický stát je považoval za Židy, a jako takoví údajně představovali smrtelné ohrožení pro árijskou rasu. Toto číslo tehdy reprezentovalo dvě třetiny evropského židovského obyvatelstva a třetinu celého židovského národa. Bilance obětí, jakožto modalita hromadného vraždění se lišila podle místa a času. Zločinná vůle se však neměnila. 15 % osob z celkového počtu obětí zemřelo v ghettech či transportech, 25 % bylo zavražděno orgány SS, vojáky německé armády nebo pomocnými milicemi, 60 % nalezlo smrt ve vyhlazovacích táborech nebo v Osvětimi, která svou dvojitou funkcí pracovního tábora a vyhlazovacího tábora představuje model absolutní krutosti člověka k člověku.“³³

Během více než 70 let bylo nashromážděno nespočet dokumentů, faktů, výzkumů a dalších oficiálních písemností, přesto holocaust stále zůstává zahalen tajemstvím. Stále není úplně jasné, co přesně se stalo, a hlavně proč se to stalo. Bylo provedeno velké množství analýz, jejichž poznatky a vysvětlení se často liší, a to pravděpodobně ze dvou hlavních důvodů. První těžce překonatelný důvod je osobního rázu. Při bližším zkoumání problematiky holocaustu je velmi těžké zůstat zcela nezaujatý, což je ale zároveň základním pravidlem při sestavování analýz. Často se tedy do rozboru holocaustu dostává osobnost i názor autora a analýza tak není zcela objektivní. Není se čemu divit, je téměř nemožné k tomuto tématu přistupovat s morálním odstupem a bez jakékoliv empatie. Technické důvody mají zpravidla běžnou povahu a vznikají pravděpodobně u většiny analýz podle toho, jak daný autor rozbor provádí, zdali přistupuje k tématu doslovně bez jakéhokoliv kontextu, či na něj pohlíží z širšího hlediska a na základě dalších faktorů (pak pro změnu záleží na zvolených faktorech). Dalším problémem je fakt, že dochované dokumenty často nejsou úplné, neboť byly jejich části zničeny či ztraceny, tudíž ani nelze určitému domýšlení a odhadování některých okolností (a tím vkládání vlastní osobnosti) při zkoumání historických faktů zabránit.³⁴

---

³³ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 106.

³⁴ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 106-108.

Názory, hodnocení ani analýzy se jednoduše neshodují. Překvapivě ale nepanuje shoda ani ve skutečnostech, které se na první pohled zdají zřejmé a nesporné. Dokonce samotné označení genocidy Židů je nejednotné. Všeobecně známý a celosvětově rozšířený výraz je holocaust. Slovo řeckého původu, které se překládá jako zápalná oběť. Oproti tomu samotní Židé preferují pojem šoa, který v hebrejštině znamená katastrofa. Historikové se rozcházejí i v přesnějším časovém vymezení holocaustu. Zatímco někteří považují za holocaust pouze období již organizovaného vyhlazování Židů v letech 1941–1945, jiní se přiklání k názoru, že jde již o období třicátých let (1933-1945), kdy bylo pronásledování a zabíjení Židů započato a rokem 1941 se vraždění pouze více systémově zorganizovalo. Rozpory jsou i v tom, zdali za holocaust považujeme pouze zabíjení Židů nebo i ostatních lidí (například Romů, Poláků, homosexuálů, tělesně postižených a dalších), kteří v daném období byli zavražděni.³⁵

Jak je vidět, problematika holocaustu je velice nejasná a je pravděpodobné, že jednotný názor se najít asi nikdy nepovede. Dle Yvese Ternona lze na holocaust pohlížet ze dvou hledisek: buď je možné židovskou genocidu považovat za jedinečnou, a tudíž ji nelze pochopit, nebo ji za jedinečnou nepovažujeme a její pochopení tedy možné je.³⁶ Při analýze holocaustu je proto nutné si nejprve stanovit, jak k němu vůbec člověk bude přistupovat, a to se jistě bez vložení výše zmíněného osobního rázu neobejde. Třetí variantou, ke které se v této práci přikláním, by mohl být jistý střed mezi uvedenými extrémy: holocaust jako „běžná (v historii se opakující) genocida s jedinečnými prvky“.

---

³⁵ HAPEREN, Maria van, Wichert ten HAVE, Ben KIERNAN, Martin MENNECKE, Uğur Ümit ÜNGÖR, Ton ZWAAN a Aleš ZIEGLER, ŠMOK, Martin a Monika HORSÁKOVÁ, ed. *Holokaust a jiné genocidy*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. *Moderní dějiny* (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2, str. 20.

³⁶ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 108.

2.1. Průmyslová genocida

„Bylo to poprvé v lidských dějinách, že vraždění lidí bylo redukováno na průmyslový proces, to bylo něco, co nám z duše vyrvalo lidskost.“³⁷

John Dobai

„Pro nás to bylo časem jako práce, jinak se s tím člověk nevyrovnal. Lhostejnost. Bylo to jako jít do lesa na dříví, aby doma nevychladla kamna, jenže tady šlo o vyhlazení lidí.“³⁸

Juozas Maleksanas (Litevská pomocná policie)

Lidskost a lhostejnost. Dvě slova, dvě lidské vlastnosti, které se snad více než jakákoliv jiná slova záhadně vznášejí nad holocaustem. Je tato (ne)lidskost a lhostejnost něčím výjimečná nebo je to naše lidská přirozenost? Jak je možné, že někdo mohl vůbec něco tak hrozného udělat? A co víc, jak je možné, že to někdo mohl dopustit? To jsou nejčastější otázky, které ohledně holocaustu slýchávám. Do určité míry souhlasím. Na druhou stranu, jak jsem uvedla v první části, vraždění a genocidy byly součástí naší historie vždy. Proč se o nich neví? Proč se o nich tolik nemluví?

V čem je tedy holocaust tak jedinečný? Jak je možné, že vyvolává o tolik větší zájem než jiná, v historii uskutečněná, zvěrstva? Podle historika Yehudy Bauera je to především tím, že na rozdíl od jiných genocid, záměrem nacistů bylo vymýtit všechny Židy, a to bez výjimky. Právě to činí z holocaustu nejstrašnější a nejextrémnější formu genocidy. Unikátnost holocaustu dle Bauera tedy spočívá především v tom, že Židé se do nelibosti nacistů dostali pouhým „bytím“. Židé byli nacisty vybráni k úplné likvidaci, a to nikoliv kvůli svým názorům, náboženství, věku, pohlaví či národnosti; jednoduše pouze proto, že se narodili židovským rodičům nebo rodičům, jejichž rodiče byli Židé. Poprvé v historii tak předurčovalo smrt narození.³⁹ Bauer dále shrnuje čtyři hlavní aspekty, které jsou u této genocidy jedinečné a na základě toho nazývá holocaust bezprecedentní genocidou: 1. jednalo se o univerzální genocidu, neboť nacisté zabíjeli

---

³⁷ *Hitler a Holocaust* [Dokument]. Režie Klaus DOLDINGER. Německo, 2000. 4.díl

³⁸ *Hitler a Holocaust* [Dokument]. Režie Klaus DOLDINGER. Německo, 2000. 1.díl

³⁹ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062, str. 30-32.

Židy všude, kde se dalo; 2. ideologií byl antisemitismus, který byl namířen výhradně proti Židům; 3. cílem nacistů bylo vytvořit společnost založenou na rasové hierarchii, pro Židy v ní však nebylo místo; 4. nacisté se tím snažili zničit kořeny evropské civilizace a Židy považovali za její pozůstatky, proto museli „zmizet“.⁴⁰

Další zvláštností, jak jsem již v předchozích kapitolách naznačila, je, že nacistické pronásledování Židů vedoucí nakonec ke genocidě velké části židovské populace, bylo provedeno s významným přispěním práva. Jistě se ve skutečnosti jednalo o poškozenou a zvrácenou formu pseudo-legality, ve které se zachovaly pouze částečné, vnější formy zákonnosti (což namítá a jistě bude namítat většina právníků), ale i přesto zákon, nikoliv jeho nepřítomnost, se stal do jisté míry nástrojem zničení. Také z tohoto důvodu bylo pronásledování Židů zprvu propagováno veřejně, stejně jako vydávání všech zákonů a nařízení, aby se vydávaným protižidovským zákonům a obecně utlačování Židů dodala určitá legitimita a zabránilo se případné vlně nevole. Naopak v tajnosti mělo být udrženo následné vraždění a způsob jeho provedení, poté co byli Židé „zákonně“ odstraněni. Úloha práva a smysl vydávání zákonů tedy spočívaly především v tom, aby bylo možné Židy přesunout do vzdálených oblastí bez jakýkoliv protestů a bez toho, aby později někdo pátral, kam Židé vlastně zmizeli a co se s nimi stalo. Právo zde mělo tudíž velký prostor a nepopiratelný význam.

Holocaust byl proveden uprostřed tehdy nejcivilizovanějšího kontinentu a nacističtí vrahové byli velmi vzdělaní a sofistickovaní jedinci nebo byli alespoň těmito vzdělanými osobami vedeni. Rozhodně se nejednalo o afektované vraždění bez rozmyslu, ale o systematické průmyslové vyhlazování, které by bez plánu (vymyšleného do posledního detailu) nebylo možné v tak obrovském měřítku, na tak rozsáhlém území a po tak dlouhou dobu vůbec uskutečnit. Také z toho důvodu je třeba celou událost zkoumat z co nejširší perspektivy a neomezovat se pouze na samotné vraždění, ale zaměřit se i na ideologii, byrokratickou praxi, psychologii vraha, jakož i na samotné oběti a ostatní nezúčastněné osoby a státy.⁴¹

---

⁴⁰ HAPEREN, Maria van, Wichert ten HAVE, Ben KIERNAN, Martin MENNECKE, Uğur Ümit ÜNGÖR, Ton ZWAAN a Aleš ZIEGLER, ŠMOK, Martin a Monika HORSÁKOVÁ, ed. *Holokaust a jiné genocidy*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2, str. 12–13.

⁴¹ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062, str. 47-48.

2.2. Německé přirozené právo

Německo bylo jako stát vždy na vysoké úrovni. Německé právo a celý právní systém byly inspirací pro mnoho států. Ve Výmarské republice měli právníci významnou roli, soudci byli nezávislí a Německo jako právní stát zajišťovalo ochranu individuálních práv. Převažující právní doktrínou byl právní pozitivismus, jenž tvrdí, že právní normy jsou platné pouze tehdy, pokud jsou schváleny, přijaty a vyhlášeny vládní institucí, která má pravomoc na území určitého státu tyto právní normy přijímat. Na jejich dodržování pak dohlíží stát či od státu odvozené instituce.⁴² Pozitivní právo stojí vedle práva přirozeného, které má platit „nade vše“ (především nad právo pozitivní) a není možné ho ničím omezit. Do přirozených práv zařazujeme především tzv. nezadatelná lidská práva. První zmínky o přirozeném právu najdeme již ve 13. století, kdy Tomáš Akvinský zdůrazňuje především rovnost všech lidí jako základní přirozené právo. Podrobněji se ale přirozenému právu věnoval až Hugo Grotius v 17. století. Probíhající války a nedostatek tolerance ho přivedly k myšlence určitého jednotného práva, které by mělo být stejné a závazné pro všechny bez ohledu na právní systémy či státní tradice. Tímto právem mělo být zmíněné přirozené právo, založené na rozumu, který je společný všem lidem, a proto je toto právo právem univerzálním. Nejvyšším právem by měl být tzv. mravní zákon, který je dán Bohem a prosazuje se skrze naše svědomí.⁴³

Avšak která práva jsou ta přirozená? Existuje nějaký výčet, nebo se dá spolehnout na svědomí každého a výčtu není třeba? Například § 19 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, přirozená práva zmiňuje takto: „Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.“⁴⁴ Jak je vidět, i samotný zákon se podrobnějšímu výčtu přirozených práv vyhýbá. Dokonce ani mezi právníky nepanuje shoda, co vše bychom pod přirozená práva mohli zařadit. Není tedy divu, že ani mezi jednotlivými státy neexistuje jednotný názor. Vzhledem

---

⁴² BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693.

⁴³ KOSEK, Jan. *Právo (n) a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán, 2011. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-312-7, str. 261-262.

⁴⁴ § 19 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

k tomu, že každý jedinec má odlišné svědomí, rozum a cit, pravděpodobně bude mít každý také jiný pohled na přirozená práva. Není tedy vhodné ho označovat za právo zcela univerzální, neboť pokaždé může mít poněkud jinou podobu. Jako příklad lze uvést právo na život, na které nepochybně pohlížíme jako na právo základní. Je ale i právem přirozeným? Na jedné straně stojí zastánci názoru, že se o přirozené právo jedná. Život nám byl dán Bohem či jinou „vyšší silou“, ve kterou věříme, a nikdo nemá právo o našem životě a smrti rozhodovat. Nenarodili jsme se z vlastní vůle, ani bychom z vlastní či cizí vůle neměli zemřít. Jedná se o právo nedotknutelné. Na druhé straně jsou ti, kteří se domnívají, že se sice jedná o jedno z nejdůležitějších práv, ale za určitých okolností, stanovených zákonem, je možné toto právo omezit (příkladem mohou být tresty smrti, eutanázie či zabití v sebeobraně). Pokud ale existuje možnost někomu život legálně vzít (a nebýt za to pak potrestán), patrně zde už o přirozeném právu nemůže být řeč.

I přes složitost vymezení v dnešní době převažuje snaha o propojení těchto dvou směrů. Zákony, jako vyjádření pozitivního práva, by měly mimo jiné poskytovat ochranu přirozeným právům (viz výše občanský zákoník), a to i bez onoho přesnějšího vymezení. Dalo by se tedy říct, že stanovení toho, co je přirozeným právem, dnes do určité míry stojí na soudcích a případně zákonodárcích, čímž se jim dostává jistého privilegia. Zároveň tím významně roste role pozitivního práva, které je často upřednostňováno především kvůli právní jistotě, kterou poskytuje. Převaha psaného práva panovala již dříve v celé post-osvícenské Evropě, a tudíž i v „předhitlerovském“ Německu, které kladlo velký důraz především na právo pozitivní, tedy „co je psáno, to je dáno“. Německá společnost následovala písemné zákony a nařízení. A částečně i ono německé národní cítění pro spravedlnost a dodržování pravidel dopomohlo ke zločinu.

Německou oddanost Hitler velice dobře odhadl a rozhodl se ji využít. Nejen užitím práva pozitivního, ale i práva přirozeného. Hitler nezměnil pouze zákony, nespolehal se pouze na právo pozitivní, ale přinesl s sebou do jisté míry i nové přirozené právo, a to přímo ve své osobě spolu s přetvořením historie. Snažil se o propojení (koexistenci) práva pozitivního a přirozeného. Jednalo se o velmi zvrácené a pokroucené přirozené právo. Zcela jistě nešlo o zmíněné univerzalistické přirozené právo, kde si mají být všichni rovni, ale o zvláštní německé přirozené právo, které částečně pramenilo

z hodnot německého herderovského „Volksgeistu“⁴⁵ (ve zvrhlé a přetvořené podobě) a jednalo se tedy vlastně o přesný opak klasického přirozeného práva. Jeho myšlenka spočívala především v tom, že přirozené právo nespočívá v rovnosti všech, ale vyplývá z idejí rasy a národa. Namísto všeobecných práv jsou tu tedy konkrétní práva Němců, která stojí nad právy ostatních. V tomto smyslu byly i později vydávány všechny zákony a nařízení (především pak Norimberské zákony), které tak byly v souladu s německým přirozeným právem.⁴⁶

---

⁴⁵ překládáno jako lidový nebo národní duch

⁴⁶ KOSEK, Jan. *Právo (n)a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právnícké souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán, 2011. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-312-7, str. 292-293.

2.3. Antisemitismus

Jak už bylo zmíněno, vedle práva hrála významnou roli v nacistickém běsnění také ideologie. Ideologie, podle které byli Židé označeni za anti-rasu. Nacistické postoje k Židům byly zbarveny extrémními formami antisemitismu, který se sice rozvinul již dříve, byl však nacisty „oživen“ a přetvořen pro společnost, která se nacházela v hospodářské krizi a kulturním pesimismu. Na počátku tohoto ideologického vývoje se objevili lidé, kteří využili křesťanské stereotypy o Židech předávané ve společnosti po mnoho století a uspokojili tak potřebu dezorientovaných a zoufalých lidí tím, že jim poskytli jasně definovanou postavu d'ábla, proti kterému mohli soustředit svou nenávist.⁴⁷

Pro nacisty byli Židé ztělesněním absolutního zla. Dábelská podstata Židů se podle nacistů projevovala především v jejich touze ovládnout svět a zničit zdravou árijskou rasu biologicky i kulturně. Hlavním způsobem, jakým Žid poškozoval árijskou rasu, bylo manželství a pohlavní styk. Krev Árijců měla být údajně kontaminována a beznadějně poškozena pouze jedním takovým kontaktem a tato kontaminace byla navíc dědičná. Nacisté navíc tento obraz d'ábla doplnili též obrazem parazita a tvrzením, že vzhledem k tomu, že Židé jsou paraziti neschopní produktivního života, jakož i trvalé politické struktury, zničí (stejně jako každý jiný parazit) nejen svou oběť, ale nakonec i sami sebe, protože bez svého hostitele nemohou existovat. Žid byl tedy zároveň satanem a parazitem tehdejšího světa, kterého se bylo potřeba zbavit. Richard Wagner, významný německý hudebník 19. století, již dříve prohlásil, že Židé v Německu mohli „zakořenit“ pouze kvůli slabosti německé společnosti a její posílení by nevyhnutelně znamenalo odstranění Židů.⁴⁸ A přesně o takové posílení společnosti se později pokusil Hitler.

Nenávist k Židům byla ústředním pilířem nacistického pseudo-náboženství, které bylo inspirováno křesťanskými symboly a myšlenkami, které byly však naprosto přetvořené. Používaly se citace a asociace, které byly známé křesťansky vzdělané mysli a změněné pro nacistickou potřebu. Jednota Boha Otce, Boha Syna a Ducha Svatého se stala nacistickou jednotou Otce Státu, Syna Rasy a Ducha Národa. Když se Führer v očích

---

⁴⁷ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 02959560, str. 7-8.

⁴⁸ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062, str. 32-40.

nacistů stal náhradou Spasitele, symbol antikrista (Židé) se stal cílem absolutní nenávisti.⁴⁹

Holocaust by byl bez antisemitismu nemyslitelný, avšak samotná myšlenka antisemitismu byla poškozena a změněna tak, aby vyhovovala nacistům. Termín antisemitismus poprvé použil Wilhelm Marr v roce 1879, aby nazval židovskou nenávist moderním, přijatelným jménem, které by Židy vůbec nezmiňovalo.⁵⁰ Projevy nenávisti vůči Židům tu totiž byly ještě mnohem dříve. Tvář antisemitismu se sice během dob měnila, ale nenávist k Židům tu byla v podstatě od nepaměti.

Prvotní zášť k Židům byla především náboženského charakteru. Židé jako vyznavači jednoho Boha (monoteismu) byli v dávných dobách starověku, kde bylo uznáváno především polyteistické náboženství, zcela nepochopeni a bylo jimi kvůli této víře pohrdáno. Ani se vznikem křesťanství, které čerpalo právě z židovských tradic a náboženství, tomu nebylo jinak. Křesťané se od Židů naprosto distancovali, i přes zřejmou podobnost s židovskou vírou. Židé byli dokonce obviňováni z vraždy Ježíše Krista. Již ve starověku tedy můžeme pozorovat prvopočátky antisemitismu.⁵¹ A odpor přetrvával i nadále. Dokonce v době osvícenství, které hlásalo svobodu myšlení a jednání. Osvícenci bojovali za překonání zastaralých předsudků a zvyků, avšak předsudky ohledně Židů zůstaly. Židé byli považováni za dno společnosti, za nevzdělaný národ plný zloby, lakoty a nenávisti, který si nezaslouží nic, ani rovnost, ani svobodu. Židé byli obviňováni v podstatě ze všech nastalých hrůz, jako byla například i morová epidemie, přestože na mnoha místech, kde se mor vyskytoval, v té době Židé ani nežili. Vždy ale bylo třeba najít obětního beránka, kterým byli Židé v minulosti opravdu mnohokrát.⁵² V důsledku této podjatosti byli Židé často vylučováni ze společnosti, z různých profesí a vyháněni do exilu či vražděni. Ale proč zrovna Židé? Pravděpodobně proto, že se jednalo o náboženskou menšinu, která stála proti křesťanství a islámu. Od ostatních náboženských menšin se navíc Židé lišili tím, že žili v diaspoře a bez svého státu se

---

⁴⁹ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062, str. 9.

⁵⁰ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062, str. 9-11.

⁵¹ *Protizidovské postoje v době antiky*. Dostupné na: <https://www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/historicky-vyvoj-antisemitismu/protizidovske-postoje-v-dobe-antiky/>

⁵² KOSEK, Jan. *Právo (n) a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán, 2011. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-312-7, str. 235-236.

postupně rozšířili do celého světa a ve všech státech byli menšinou. Nenávist k této minoritě se tak postupně stala většinovou (celosvětovou).⁵³

Zatímco dříve se jednalo spíše o náboženský antisemitismus, postupem času se začal měnit na antisemitismus rasový, který označoval Židy za cizí národ a problém. Antisemitismus stále sílil a po prohrané první světové válce propukl naplno. Němci se stali ublíženým národem a bylo třeba opět najít viníka. Nespokojenost rostla, stejně jako nedůvěra v demokracii, a začala se projevovat touha po silném autoritativním státu, který se s Židy vypořádá.⁵⁴ A právě Hitler a nacisté rozšířili rasový antisemitismus pravděpodobně nejvíce, přestože existoval již dávno před tím. Židé byli ztělesněním všeho, proti čemu nacisté bojovali a co nenáviděli. Židé podle nacistů ohrožovali nejen německý národ, nýbrž celé lidstvo, neboť „Židé jsou světový mor“.⁵⁵ Antisemitismus tak začal úzce souviset s rasovou teorií a rasismem. Nacistický rasismus byl založen převážně na hypotéze dobré a špatné krve. Pojem krev byl v tomto případě chápán v mystickém smyslu jako zdroj přirozených morálních, kulturních i fyzických kvalit. Nacistická ideologie tak odvozovala všechny pozitivní vlastnosti z árijského původu.⁵⁶

Nicméně je třeba zdůraznit, že ani teorie árijské rasy nevznikla spolu s nacisty. Ti ji pouze nechvalně proslavili a dostali do povědomí širší veřejnosti. Jejím původcem byl francouzský diplomat a spisovatel Arthur Gobineau. Ve své knize *O nerovnosti lidských plemen* uvedl většinu myšlenek o árijské rase, které poté převzal Hitler. Byl to právě Gobineau, který označil árijskou rasu za rasu nadřazenou všem ostatním rasám a tvrdil, že mísení jednotlivých ras je hlavním důvodem úpadku společnosti. Proto je důležité tomuto mísení zabránit. S rasou dokonce spojoval i násilí a vraždění jednotlivých národů.⁵⁷ Arthur Gobineau napsal: „*Hle, toť osud společnosti velmi míšené! Napřed je to*

---

⁵³ LAQUEUR, Walter. *Měníci se tvář antisemitismu: od starověku do dnešních dnů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-927-0, str. 5-7.

⁵⁴ HAPEREN, Maria van, Wichert ten HAVE, Ben KIERNAN, Martin MENNECKE, Uğur Ümit ÜNGÖR, Ton ZWAAN a Aleš ZIEGLER, ŠMOK, Martin a Monika HORSÁKOVÁ, ed. *Holokaust a jiné genocidy*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2, str. 21-22.

⁵⁵ VITKINE, Antoine. *Mein Kampf: příběh jedné knihy*. Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-058-3, str. 33-34.

⁵⁶ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062, str. 9-11.

⁵⁷ GOBINEAU, Arthur de. *O nerovnosti lidských plemen*. Praha: Orbis, 1942. [08-02-2019] Dostupné na <https://gobineau.files.wordpress.com/2011/04/a-de-gobineau-o-nerovnosti-lidskc3bdch-plemen-i.pdf>

vypjatá činnost, pak je to ztrnulost a nakonec smrt.“⁵⁸ Teror, který rozpoutala budoucí árijská rasa, si však pravděpodobně nedokázal představit ani on.

---

⁵⁸ GOBINEAU, Arthur de. *O nerovnosti lidských plemen*. Praha: Orbis, 1942. [08-02-2019] Dostupné na <https://gobineau.files.wordpress.com/2011/04/a-de-gobineau-o-nerovnosti-lidskc3bdch-plemen-i.pdf>

2.4. Kult Hitlera

Max Weber definoval tři různé druhy panství dle autority: charismatické, tradiční a racionálně-právní. Ve 20. století došlo ke vzniku nového druhu, který byl vytvořen na základě kultu osobnosti a který byl do jisté míry kombinací Weberových skupin. V panství kultu osobnosti došlo ke spojení tradice, práva a především charismatu. Kult osobnosti byl postaven na idealizovaném až zbožštěném veřejném obraze jednotlivce (vědomě tvarovaného neustálou propagandou), připomínání pokroucených tradic a případném vytváření pseudopráva. V důsledku toho pak došlo k vytvoření vazby mezi vůdcem a ostatními lidmi (jako „podřazenými subjekty“) a k jejich následné manipulaci na základě vlivu vůdcovy osobnosti.⁵⁹

Hitler našel svou víru v árijské rase a antisemitismu. Poté, co ji přetvořil podle sebe, potřeboval přesvědčit ostatní, aby se obrátili na podobnou víru a také víru v něho a jeho dílo, v jeho osobnost. K tomu Hitler potřeboval dvě podstatné věci: ideologii a moc k jejímu uskutečnění. Ideologii již měl. Moc se skrývala v davu. Dav si získal vizí, kterou původně vložil do svého díla *Mein Kampf* a poté se postaral o to, aby se tato vize co nejvíce rozšířila a stala se tak vizí širší společnosti. K tomu mu dopomohla především pro Německo neúspěšná první světová válka, nejistá budoucnost Německa a později též světová hospodářská krize. Němci ztratili nejen víru, ale důvěru v cokoliv a kohokoliv. Potřebovali spásu a silnou osobnost. Obojí jim dal Hitler. Jak píše Yves Ternon ve své knize: „*Soudíme totiž, že podle přirozeného zákona vždy poroučí ten, kdo je silnější; že to platí o bozích, tomu věříme, že to platí o lidech, to je jasné.*“⁶⁰ V poválečném Německu se tím nejsilnějším stal Hitler.

---

⁵⁹ APOR, Balázs. *The leader cult in communist dictatorships: Stalin and the Eastern Bloc*. New York: Palgrave Macmillan, 2004. ISBN 1403934436, str. 3-26.

⁶⁰ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 226.

2.4.1. Mein Kampf

Mein Kampf, Můj boj. Kniha, která se pro Němce stala Biblií. Nacistickou Biblií. Tato kniha poskytla řešení beznaděje, která se rozšířila po celém Německu. Německo bylo po první světové válce pokořené a ponížené. Bylo na dně, zoufale lapající po čemkoliv nebo po komkoliv, kdo by pomohl. Přesně to Hitler svojí knihou Mein Kampf přinesl. Poskytl tolik potřebnou naději. Němci se mohli opět k něčemu obrátit, mohli opět něčemu důvěřovat. Hitler měl spasit německou populaci, árijskou rasu a dostat Německo znovu na výsluní.

Mein Kampf je jednou z nejúspěšnějších politických knih všech dob. Hitler v ní předem upozornil a zvěstoval, na co se chystá. Nevěřící mu nevěnovali pozornost, zatímco věřící ho slepě následovali. Jak už to s náboženstvím občas bývá, ti, co ho následují, zpravidla odsuzují ostatní za nevěřičnost a jsou přesvědčeni, že pouze jejich pravda je ta správná. A jelikož na světě vždy existovala a existují odlišná náboženství, vždy tu byly a budou konflikty kvůli tomuto nesouladu. Není ale nesoulad právě to, co nás dělá lidmi? Proč bychom měli všichni souhlasit? V samotné Bibli stojí: „*Hle, lid je zajedno a všichni mají jednu řeč. A toto je jen začátek jejich díla. Nic jim už nezabrání vykonat, cokoli si předsevzali.*“⁶¹ Síla davu, který si rozumí, je nezastavitelná. Lidé vyhledávají davy a společnost, která jim rozumí. Přeci jen, jak řekl Aristoteles: „*Člověk je tvor společenský*“. Svoji společnost si hledají na základě různých hledisek: dle místa, politického názoru, stejného přesvědčení či náboženství. V Německu to tehdy byl právě Hitler a Mein Kampf, co dokázalo mnoho lidí spojit. Lidé věřili nejen v jeho dílo, věřili hlavně v něho a v jeho pravdu. Byli ochotni ho následovat. Mein Kampf se pro ně stal „prvním nacistickým zákonem“, kterému důvěřovali a ctili ho. Byl vyjádřením jejich přirozeného práva. Hitler se stal vykupitelem a ideje Hitlera, nacismu a přetvořeného antisemitismu přišly téměř jako nové náboženství, které bylo později promítnuto i do pozitivního práva.

Mein Kampf je ale velice důležitý i dnes, nikoliv svou ideologií, ale svým osudem. Je důležité věnovat pozornost fanatickým projevům, násilným jednáním a ostatním veřejným vyjádřením, protože lidé, kteří se k takovým věcem uchylují, často nezůstanou

---

⁶¹ Bible: překlad 21. století. 5. opravené vydání. Praha: Biblion, 2018. ISBN 978-80-87282-36-6, str. 6.

pouze u výhružek. Historie a poznatky, které máme, nás mohou varovat, že bychom tyto znaky neměli podceňovat. Mnoho podobných katastrof se událo právě až po předchozích varováních, kterým nebyla věnována pozornost. Mimo *Mein Kampf* je jedním z příkladů též Rudá knížka Mao Ce-tunga, která předpovídala Kulturní revoluci, při které přišly o život miliony lidí. Manifest Bahutů, po kterém následovala genocida ve Rwandě a mnoho dalších. A neplatí to pouze v lidské společnosti. Sama příroda před pohromou často vydává varovné signály. Příkladem je tsunami v roce 2004. Před tím, než přišla ničující vlna, ustoupila voda několik kilometrů a zvířata začala utíkat do vnitrozemí. Lidé tomu však nevěnovali pozornost. Je pravděpodobné, že kdybychom více naslouchali a sledovali dění kolem sebe, mnoha pohromám bychom dokázali zabránit. Lidem však většinou znamení nestačí. Většinou je ani nevidí nebo vidět nechtějí, neboť vždy je snazší doufat, že se nic nestane.

Mein Kampf byl napsán velice moderně. Mluví o parlamentu, politických stranách a dalších demokratických konceptech. Stejná kniha by mohla vyjít i dnes ve 21. století. Proto by nám *Mein Kampf* měl připomínat, že sama demokracie nezabrání návratu podobných myšlenek. Demokracii je potřeba střežit, ale především je třeba o ni dobře pečovat a neignorovat varovné signály.⁶²

---

⁶² VITKINE, Antoine. *Mein Kampf: příběh jedné knihy*. Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-058-3, str. 231-234.

2.4.2. Hitlerův nástup k moci

Napsáním knihy *Mein Kampf* vytvořil Hitler tezi. Cíl, který bylo možné následovat, kterému lidé věřili. Aby bylo možné tohoto cíle dosáhnout, bylo třeba získat ještě nezbytnou politickou moc.

Hitler je považován za strůjce pádu Výmarské republiky a ničitele demokracie. Není to však úplně pravda. Výmarská republika byla zničena už před nástupem Hitlera, který toho pouze dokázal využít. Už tehdy se demokracie proměňovala v jakýsi nejistý útvar na okraji legality. Pokusy o puče a převraty byly na denním pořádku. Hitlerův puč roku 1923 tak byl pouze jedním z mnoha a po krachu americké burzy v roce 1929 se situace ještě zhoršila. Přišla hospodářská krize, která se samozřejmě naplno projevila i v Německu. Vláda kancléře Hermanna Müllera podala demisi a novým kancléřem byl jmenován Heinrich Brüning, který se tak dostal k moci bez voleb. Vládnul bez Říšského sněmu, který nechal rozpustit prostřednictvím nouzových nařízení a připravil tak „diktátorskou půdu“ Hitlerovi. Byl to právě Brüning, kdo upozadil výmarskou ústavu a začal s fikcí permanentního výjimečného stavu, který dovoľoval vládnout bez Říšského sněmu. V letech 1930-1934 tak započal boj nikoliv o záchranu demokratické republiky, nýbrž boj o moc, ze kterého Hitler vyšel jako vítěz.⁶³

S rostoucí krizí rostla i popularita Hitlera a jeho strany. Brüning velký nátlak a autoritářský systém nezvládl. Došlo k jeho výměně za Franze von Papena. Nastal tedy souboj mezi Papenem a Hitlerem. Parlamentní republiku již nikdo neřešil. Za Hitlerem stálo masové hnutí, zatímco Papen byl téměř sám pouze s pár příznivci císařské říše. Situace se nečekaně změnila, když Kurt von Schleicher svrhnul Papena, který se rozhodl pomstít tím, že se přidal na stranu Hitlera. Dokonce přesvědčil tehdejšího prezidenta Paula von Hindenburga, aby Schleichera vyměnil za Hitlera, což se také nakonec stalo. Tak se tedy Hitler stal poctivě a právoplatně říšským kancléřem. Papen samozřejmě tehdy netušil, co tím způsobil. Věřil, že mu Hitler poslouží jako loutka, se kterou bude moci

---

⁶³ HAFFNER, Sebastian. *Hitlerův vzestup a pád*. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1047-8, str. 86-100.

manipulovat. Hitler však předčil jeho očekávání. A nejen jeho. Hitler pravděpodobně předčil očekávání všech.⁶⁴

Hitler se tedy dostal k moci, což mu však ještě nestačilo, chtěl víc. V roce 1933 „záhadně“ vznikl požár Říšského sněmu, po kterém Hitler přesvědčil prezidenta Hindenburga k vydání prezidentského dekretu na ochranu lidí a státu (tzv. Dekretu o požáru Říšského sněmu) na základě článku 48 Výmarské ústavy, který umožňoval prezidentu republiky v určitých případech omezit některá práva bez předchozího souhlasu parlamentu. Dále také přenesl velkou část pravomocí na říšskou vládu. Dekret zrušil i mnoho klíčových občanských svobod německých občanů a stal se právním základem pro uvěznění každého, kdo byl považován za odpůrce nacistů. Dekret považují historici za jeden z klíčových elementů při vzniku nacistického státu v Německu. Tento dekret se stal prvním zákonným krokem k budoucímu hitlerovskému diktátorství. Dekret zůstal platný i po celou dobu nacistické nadvlády a vydávání nedemokratických nařízení pokračovalo dále.⁶⁵

Po volbách v březnu roku 1933 nacistická strana získala potřebnou většinu v parlamentu a bylo možné odhlasovat tzv. zmocňovací akt, přesněji zákon na odstranění utrpení lidí a Říše, který upozadil ústavu ještě mnohem více a umožnil její obcházení. Hitler získal pravomoc vydávat zákony téměř bez účasti kohokoliv jiného. Poté následoval zákon proti novému formování politických stran, díky kterému získala NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana) stranický monopol.⁶⁶ Po Hindenburgově smrti Hitlerovi už v cestě k realizaci jeho plánů nestálo nic. Roku 1934 se chopil absolutní moci a měl podporu nejen svých věrných spolupracovníků, ale i německých občanů. Kdokoliv byl proti, byl zneškodněn.

Hitler se ukázal jako geniální stratég, který měl vše promyšlené do posledního detailu, nebo tak alespoň působil. Obzvláště prvních šest let jeho vlády můžeme označit za mistrovský psychologický výkon. Nejprve svými projevy a výhrůzkami vzbudil obrovskou hrůzu. Poté následovaly zastrašovací akce, které však byly daleko za tím, co

---

⁶⁴ HAFFNER, Sebastian. *Hitlerův vzestup a pád*. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1047-8, str. 86-100.

⁶⁵ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 6.

⁶⁶ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 6.

původně sliboval. A nakonec vše zakryl pozitivními činy. Jednalo se především o hospodářský zázrak, kterým dokázal zastřít vše ostatní. Když se v lednu roku 1933 stal Hitler říšským kancléřem, bylo v Německu něco kolem šesti milionů nezaměstnaných. Od roku 1936 bylo možné mluvit o plné zaměstnanosti. Beznaděj a pesimismus byly vystřídány optimismem a důvěrou. Staré pravidlo Římské říše „chléb a hry“ se ukázalo být stále aktuálním. Kromě toho se do roku 1938 podařilo Hitlerovi vybudovat nové vojsko a znovu vyzbrojit Německo, které se tak stalo nejsilnější vojenskou a leteckou mocností. V německé armádě se dokonce objevily naprosto nové armádní formace (tankové divize a tankové armády), které později podle německého vzoru převzaly všechny ostatní armády.⁶⁷

Přesně tak se podařilo Hitlerovi sjednotit národ nejen slovy, ale i činy. Získal drahocennou důvěru Němců, kteří byli ochotni pro svého vůdce udělat téměř cokoli. Konečně měl Hitler dostatečnou moc. Postupoval však opatrně, promyšleně, s pomocí práva, aby nezměnil veřejné mínění a naopak získal ještě větší podporu, která mu měla pomoci k uskutečnění jeho plánů.

---

⁶⁷ HAFFNER, Sebastian. *Hitlerův vzestup a pád*. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1047-8, str. 47–60.

2.5. Německé pozitivní právo – nacistické zákony

„Ve vojenské škole nás učili, že můžeme odmítnout rozkazy, které jsou zjevně zločinné nebo nesmyslné, že nemusíme uposlechnout rozkaz skočit ze 4. patra. Ale odkud tehdy měl mladý člověk brát svá měřítká hodnot. Co je mezinárodní právo? Co je lidská důstojnost? Co jsou lidská práva? V tomhle smyslu nebyla tehdejší mládež vychovávána tak jako ta dnešní.“⁶⁸

Heinrich Graf von Eisedel

Právo pomohlo dostat se Hitlerovi k moci a stálo při něm i tehdy, když mělo dojít k jedné z největších hrůz. Zákonné prostředky se spolu s dokonalou propagandou ukázaly jako vražedná kombinace. Hitler získal moc i přízeň lidu. Nyní byl čas na uskutečnění jeho plánu, zbavit se Židů. Pro většinu lidí možná druhá světová válka začala roku 1939, pro Židy však započala již v roce 1933 spolu s nástupem Hitlera k moci. Tato válka vyvrcholila holocaustem. Začala diskriminací Židů a skončila jejich fyzickým zničením.

Je třeba zdůraznit, že doposud není zcela jasné, co měl Hitler plánem odstranění Židů na mysli, zdali fyzickou likvidaci nebo pouze nucenou emigraci z Německa. V jeho knize *Mein Kampf*, stejně jako v jeho projevech se všemi extrémními antisemitskými názory neexistuje zcela jasný náznak skutečné vraždy. Zdá se, že ani v Hitlerově vlastní mysli nebyl jasný obraz o tom, co přesně by se mělo s Židy stát, nebo to dokázal opravdu mistrovsky skrývat. Bohužel se asi už nedozvíme, zdali myšlenka masového vyvraždění byla v Hitlerovi od počátku, nebo vznikla až vlivem nastalých okolností. Ať už to bylo jakkoliv, nikdo každopádně nečekal snahu o úplné vyhlazení Židů. Dokonce ani sami Židé. Na základě historických poznatků očekávali „nanejvýš“ pronásledování, případně pogromy, hlad, ekonomickou destrukci a s touto hrozbou se také snažili bojovat. Nacistická politika vůči Židům se možná rozvíjela a měnila postupně, avšak jedna jasná myšlenka přetrvávala až do konce: Židé v Německu v žádném případě neměli místo.⁶⁹

Historik Raul Hilberg tento boj za odstranění Židů dělí do čtyř fází: identifikace (1933-1935), vyvlastnění (1935-1939), koncentrace (1939-1941) a vyhlazení (holocaust)

---

⁶⁸ *Hitler a Holocaust* [Dokument]. Režie Klaus DOLDINGER. Německo, 2000. 1.díl

⁶⁹ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062, str. 9-11.

(1941-45).⁷⁰ Tato válka byla destruktivním procesem a každá její část byla postupně plánována do sebemenšího detailu.

---

⁷⁰ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 51-61.

2.5.1. Destruktivní proces

Fáze 1: Identifikace

S nástupem nacistů k moci v roce 1933 byl zahájen plán na odstranění židovského obyvatelstva. Začalo jejich utlačování. To však vyžadovalo důkladné promyšlení a řadu administrativních opatření, která musela být zaměřena na konkrétní skupinu lidí. Německá vláda věděla, s kým se musí vypořádat. Cílem byli Židé. Ale kdo přesně byl Židem? Kdo patřil do této skupiny? Bylo nutné určit přesná pravidla, kdo do této nežádoucí skupiny lidí náleží. Započala první fáze: identifikace.

Problém identifikace Židů v žádném případě nebyl jednoduchý. Jak definovat lidskou rasu z pohledu práva? Antisemiti se na této problematice nedokázali shodnout. Možná i to bylo důvodem, proč všichni setrvali pouze v „proklínání“ Židů, ale nikdo proti nim nepřijal účinný zákon. Když ministerstvo vnitra připravilo svůj první anti-židovský zákon o odvolání židovského státního úřednictva, čelilo stejnému problému, který znepokojoval antisemity a rané nacisty: problém pojmů Žid, Árijec a čistota krve. To bylo však záhy vyřešeno. Zákon z dubna roku 1933 ustanovil, že úředníci, kteří nemají árijský původ, budou zbaveni úřadu. Pojem neárijský původ byl definován v dubnovém nařízení. Za „Neárijce“ byly označeny osoby, které měly židovské rodiče nebo prarodiče. Rodiče nebo prarodiče byli považováni za Židy, pokud se hlásili k židovskému náboženství. Ministerstvo tedy nejdříve rozdělilo obyvatelstvo do dvou kategorií: „Árijce“, kteří neměli židovské předky (měli tzv. čistou německou krev); a „Neárijce“, kteří měli alespoň jednoho židovského rodiče nebo prarodiče. Je třeba poznamenat, že tato definice není v žádném smyslu založena na klasických rasových kritériích, jako jsou například typ krve, zakřivení nosu nebo jiné fyzické charakteristiky. Jediným kritériem zařazení do árijské nebo neárijské skupiny (rasy) bylo náboženství. Nikoliv však náboženství přímo dotyčné osoby, ale náboženství jejich předků. Nacisté to však i přesto nazývali z propagandistických důvodů rasovými zákony. Později ale došlo k dalšímu problému této definice. Termín Neárijec byl definován tak, že zahrnoval nejen „plnokrevné“ Židy, tedy osoby se čtyřmi židovskými prarodiči, ale také ostatní „neplnokrevné“ Židy. Pro budoucí vývoj však bylo třeba vytvořit přesnější definici.

Důvod byl zřejmý. Zatímco z důležitých veřejných pozic bylo třeba odstranit veškeré osoby, které by mohly být nositeli židovského vlivu, krutější osud, včetně dalších drastičtějších nařízení, měl však postihnout pouze „plnokrevné“ Židy. Aby bylo možné zúžit platnost následných nařízení pouze na určitý okruh Neárijců, bylo nutné vymezit pro tyto lidi další přesnější pojem. Pojem Žid.⁷¹

Dne 15. září 1935 byly vydány Norimberské zákony. Jedním z nich byl zákon o říšském občanství. Zákon, který nově nemluvil o Neárijcích, stanovil, že pouze lidé německé nebo druhově příbuzné krve (nahrazují pojem árijský původ) mohou být říšskými občany. To znamenalo novou kategorizaci, která rozlišovala mezi říšskými občany na jedné straně a na straně druhé: Židy.⁷²

Kdo je Židem ustanovil § 5 prvního nařízení k zákonu o říšském občanství:

- (1) „Židem je ten, kdo pochází nejméně ze tří, podle rasy úplně židovských prarodičů.
Za úplně židovské platí bez dalšího prarodič, jestliže náležel k židovské obci.
- (2) *Za Žida se pokládá též státní příslušník židovský míšenec, pocházející ze dvou úplně židovských prarodičů*
  - (a) *který při vyhlášení tohoto zákona náležel k židovské náboženské obci nebo potom do ní bude přijat,*
  - (b) *který při vyhlášení tohoto zákona byl v manželství se Židem nebo s ním potom v manželství vstoupí,*
  - (c) *který pochází z manželství se Židem ve smyslu odstavce 1, uzavřeného poté, kdy nabyl účinnosti zákon na ochranu německé krve a německé cti z 15. září 1935 (Říš.Zák.I, str.1146),*
  - (d) *který pochází z nemanželského styku se Židem ve smyslu odstavce 1, a bude narozen jako nemanželský po 31. červenci 1936.“⁷³*

---

⁷¹ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 63–80.

⁷² *Norimberské zákony: z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935: všechny zákony s nařízenými a výnosy, dosud vydanými: přeloženo dle šestého německého textového vydání s obsáhlými poznámkami (zákonodárství až do konce června 1938). Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014. ISBN 978-80-87525-29-6.*

⁷³ *Norimberské zákony: z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935: všechny zákony s nařízenými a výnosy, dosud vydanými: přeloženo dle šestého německého textového vydání s obsáhlými*

Nikdo se nezabýval tím, kdo se cítí být Židem a kdo ne, vše stanovil zákon. To, co bylo původně náboženstvím, se proměnilo v právní definici. Takto určení lidé se stali nežádoucími i na papíře. Vedle toho tu byl zákon na ochranu německé krve a německé cti, který zakazoval sňatky a mimomanželské styky mezi Židy a německými občany. Židé nebyli již více považováni za německé občany a začali postupně ztrácet občanská práva. Byli vyřazeni ze společnosti a postaveni mimo ni.⁷⁴

Současně s touto anti-židovskou legislativou nacisté započali politiku etnických čistek, jejíž cílem bylo, aby Židé z Německa zmizeli. Původně tedy pouze s myšlenkou emigrace Židů, která měla být vynucena na základě rasových zákonů. Emigrace byla tedy zprvu povolena a dokonce žádoucí, ale pouze s podmínkou, kterou vymyslel Adolf Eichmann. Víza, která by umožňovala opustit zemi během několika týdnů, měla být udělena výměnou za celý majetek. Židé by mohli odejít pouze s oblečením, které měli na sobě.⁷⁵ Pro většinu Židů to byla tehdy samozřejmě naprosto nevýhodná nabídka, nepřípustná až směšná. Nikomu se za těchto podmínek emigrovat nechtělo. Možná kdyby věděli, že nejde o výměnu majetku za vízum, ale výměnu majetku za vlastní život, změnili by názor. To však tehdy ještě nikdo netušil.

První krok v procesu odstranění Židů se tak skládal především z mnoha právních definic. Tento krok byl však velmi důležitý. Došlo k vytvoření přesného cíle, který měl být postupně zlikvidován, krok za krokem. Po vydání potřebných identifikačních zákonů ale následoval ještě další komplexní systém identifikace. Tento systém se skládal ze tří hlavních složek: označení osobních dokumentů, přiřazení židovských jmen a označení židovských osob.

První složkou tohoto systému byly osobní dokumenty. Nařízení z 23. července 1938 přikazovalo, aby všichni Židé z Německa požádali o identifikační průkazy s uvedením, že jsou Židé. Průkazy musely být vydány do 31. prosince 1938 a Židé nad patnáct let je s sebou museli nosit vždy. Během komunikace s úřady byli povinni uvést, že jsou Židé a museli své průkazy předložit, aniž by o to byli požádáni. Nařízením

---

poznámkami (zákonodárství až do konce června 1938). Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014. ISBN 978-80-87525-29-6.

⁷⁴ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 8–12.

⁷⁵ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 8–12.

z 5. října 1938 pak bylo stanoveno, že všechny německé pasy Židů musely být navíc označeny velkým písmenem J (počáteční písmeno slova „Jude“ – Žid).⁷⁶

Druhá složka identifikačního systému sestávala z přiřazování židovských jmen. Tento proces byl zahájen dokonce již v roce 1932, kdy bylo zavedeno omezení při změně židovských jmen. Pokud si tedy Židé chtěli změnit jméno, bylo možné ho změnit pouze na jméno židovské. Přísnější restrikce pak přineslo nařízení ze 17. srpna 1938. To stanovilo, že pokud Židé v dané době neměli takové křestní jméno, které bylo zahrnuto ve schváleném seznamu ministerstva vnitra o židovských jménech, museli si ke svému běžnému křestnímu jménu přidat prostřední židovské jméno (muži „Izrael“ a ženy „Sarah“). Došlo tedy i na změnu jmen, která musela být pečlivě zaznamenána. Zároveň musela být z tohoto seznamu vybírána jména pro nově narozené židovské děti. Zajímavostí je, že některá židovská jména v něm nebyla uvedena, neboť byla ve společnosti natolik hojně používána, že již nebyla považována za jména židovská. Jednalo se například o jména Adam, Daniel, David, Michael, Raphael pro muže či Anna, Deborah, Esther, Eva a Ruth pro ženy.⁷⁷

Třetí složkou systému bylo vnější označení židovských osob a jejich bytů. Toto vnější označení bylo navrženo z důvodu, aby bylo možné odlišit Židy od zbytku populace na první pohled. Určitý proces nepřímého vnějšího označování začal již v polovině třicátých let. V Německu, zejména ve velkých městech, bylo zvykem, že o svátcích byly vyvěšovány červeno-bílo-černé vlajky, nošeny nacistické odznaky a zdravilo se německým gestem (vztyčená paže a pozdrav „Heil Hitler“). Všechny tyto projevy členství v německé komunitě byly Židům odepřeny. Zákon na ochranu německé krve a německé cti zakazoval Židům, aby vyvěšovali říšské barvy i vlajku. Nesměli nosit ani žádné odznaky, medaile či používat německý pozdrav. V tu dobu se uvažovalo také o přímém vnějším označení Židů, které bylo poprvé navrženo Reinhardem Heydrichem na konferenci v listopadu roku 1938. Hitler se však překvapivě v té době postavil proti tomuto označování, a jelikož jeho veto bylo absolutní, k přímému označení tehdy nedošlo. Alespoň ne v Německu. Označení Židů se tak poprvé uplatnilo v Polsku, kde se

---

⁷⁶ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 158-260.

⁷⁷ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 158-260.

domnívali, že Hitlerovo veto zde není platné. Nakonec ale ani v Německu nebylo veto nejvyšší autority Říše zcela respektováno. V kancelářích ministerstev byly rozdány návrhy na zavedení přímého vnějšího označení Židů a dne 20. srpna 1941 se ministerstvo propagandy chopilo iniciativy a požádalo Hitlera, aby změnil názor. Tehdy již Hitler souhlasil. Ve své konečné podobě nařízení ze dne 1. září 1941 stanovilo, že Židé starší šesti let musejí nosit židovskou hvězdu kdykoliv se objeví na veřejnosti. Hvězda měla být velká jako dlaň ruky; barva černá na žlutém pozadí a uprostřed černý nápis „Jude“. Tato hvězda měla být pevně přidělána na levé paži na přední části oblečení.⁷⁸

Celý tento identifikační systém se všemi osobními dokumenty, speciálně přiřazenými jmény a nápadným označováním byl z mnoha důvodů silnou zbraní v rukou policie. Za prvé, systém byl pomocným zařízením, které usnadnilo rozeznání Židů, a tedy i omezování jejich pohybu. Za druhé, bylo to kontrolní opatření, které umožnilo policii trestat jakéhokoliv Žida kdekoliv a kdykoliv. Za třetí, což byl pravděpodobně i nejdůležitější důvod, identifikace měla paralyzující účinek na své oběti. Systém přiměl Židy k tomu, aby byli ještě poslušnější a reagovali na příkazy více než dříve.⁷⁹

Postupem času se nenávist vůči židovskému obyvatelstvu rozrostla takovým způsobem, že to, co původně bylo Hitlerovou myšlenkou a přesvědčením, se stalo přesvědčením národním a částečně dokonce nadnárodním. Proces začal samovolně plynout i bez přímého vlivu a dohledu Hitlera, který s původní myšlenkou přišel.

---

⁷⁸ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 158-260.

⁷⁹ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 158-260.

Fáze 2: Vyvlastnění

Před samotnou likvidací Židů mělo dojít k vyvlastnění jejich majetku. Postupně měly být zbídačeny všechny židovské rodiny. Židé byli zbaveni svých povolání, podniků, finančních rezerv i mezd. Nastala fáze 2: vyvlastnění.

Vyvlastňovací proces měl postihnout všechny sektory. Nejdůležitější byla organizace vyvlastňovacích operací ve státní správě a v podnikatelském sektoru. První vyvlastňovací opatření byla navržena tak, aby přerušila „satanickou moc“, kterou dle Hitlerových slov ve svých rukou drželi Židé ve všech klíčových pozicích v oblasti vědecké, intelektuální, politické i ekonomické. Bylo důležité se této moci zbavit, jelikož by mohla ohrozit celý národ. Hitler slíbil, že udělá „Německo znovu silné a skvělé“⁸⁰ a dělal vše pro to, aby slib dodržel.

Neárijskou populaci (Židé a míšenci) v Německu tvořilo v roce 1933 asi 600 000 osob, což představovalo přibližně 1 % celkové populace Německa. Počet neárijských zaměstnanců ve státní správě byl asi 5 000 osob (0,5 % celkového personálu ve státní správě). Tito Neárijci byli zbaveni svých pracovních pozic na základě zákona o obnovení odborné veřejné služby. To ale nezůstalo bez povšimnutí. V dubnu roku 1933 zaslal prezident Hindenburg dopis Hitlerovi, že slyšel o celé sérii případů, kdy soudci, právníci a soudní úředníci, kteří byli váleční veteráni, byli propuštěni jen proto, že byli židovského původu. Pro něho osobně byl takový postup zcela neúnosný. Hitler mu tedy vyhověl a když byl zákon o několik dní později vydán, stanovil povinný odchod židovských úředníků s výjimkami, které Hindenburg požadoval. Odchod se tedy netýkal neárijských úředníků, kteří bojovali na frontě za Německo v první světové válce, nebo jejichž otcové nebo synové byli na frontě zabiti. Povaha těchto výjimek měla vytvořit dojem, že věrnost bude odměňována. Navíc ti, kteří byli odejiti do důchodu, měli nárok na důchod, pokud v té době dosáhli deseti let služby. Byl to vůbec první zákon, který byl vyhlášen a zaměřen na poškození Židů.⁸¹

---

⁸⁰ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 80-154.

⁸¹ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 80-154.

Destrukční proces měl důkladně promyšlený postup. Byl zahájen s opatrností a skončil bez jakékoliv zdrženlivosti. Oběti, proti kterým byly vydávány zákony a učiněna opatření, nikdy nezůstaly v jedné pozici dlouho. Stále docházelo ke změnám a tyto změny byly vždy ještě horší. Taková byla i následující změna zákona o veřejné službě. Neměly existovat žádné další výjimky. Úředníci, kteří byli původně chráněni, též brzy ztratili své postavení. Zbraní, kterou bylo dosaženo dalšího zbavování se Židů, byl odstavec v nařízení, podle něhož zaměstnanec mohl být odstraněn ze své pracovní pozice ve státní správě, pokud by tento postup vedl ke zjednodušení správy. Samozřejmě tento odstavec posloužil k vyloučení Neárijců, kteří byli chráněni předešlou výjimkou. A později zákon ze dne 14. listopadu 1935, který definoval pojem Žid, stanovil, že všichni zbývající židovští státní zaměstnanci (s výjimkou učitelů v židovských školách) by měli být odvoláni do prosince 1935.⁸²

Nejsložitější proces propouštění byl však v podnikatelském sektoru, který následoval. Vzhledem k tomu, že neexistovala žádná vedoucí kancelář ani nařízení, které by mohly přimět všechny podniky, aby odstranily své židovské zaměstnance, měla každá společnost o „svých“ Židech rozhodnout sama. Propouštění v podnikatelském sektoru muselo překonat dvě hlavní překážky: pracovní smlouvy a problémy s efektivností.⁸³

Pracovní smlouvy s Židy na dobu neurčitou představovaly právní problémy. Neexistovalo žádné nařízení, které by osvobodilo obchodní firmy od povinnosti dodržovat pracovní smlouvy. Mnoho případů se dokonce dostalo k soudu, kde se židovští zaměstnanci bránili proti nezákonnému propouštění.⁸⁴ Tento problém však definitivně vyřešil rozsudek z června roku 1936. Tímto rozsudkem německý nejvyšší soud definitivně odsoudil německé Židy k „občanské smrti“. V únoru roku 1933 byla podepsána smlouva mezi židovským filmovým manažerem a filmovou společností. Smluvní důvody pro ukončení pracovního poměru byly: nemoc, smrt nebo podobné příčiny, které činí práci manažera nemožnou. Krátce po podpisu smlouvy, kdy se zvedla antisemitská vlna ve velkém měřítku, společnost vypověděla z výše uvedených důvodů

---

⁸² HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 80-154.

⁸³ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 80-154.

⁸⁴ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 80-154.

s židovským manažerem smlouvu a odmítla platit sjednanou mzdu. Manažer se proto rozhodl bránit u soudu, který měl rozhodnout, zda židovský původ spadá pod smluvní důvody „nemoc a smrt“. Soud nakonec určil, že nacionálně-socialistická filozofie vyžaduje, aby všechna zákonná práva a výhody měly pouze osoby německého původu nebo osoby, které jsou zákonem prohlášeny za rovnocenné. Oproti tomu Židé neměli vůbec žádná práva a úplné zbavení všech práv je popsáno jako civilní (občanská) smrt. Vzhledem k tomu, že smlouva v tomto případě mohla být zrušena v případě nemoci či smrti nebo podobné příčiny a rasové charakteristiky žalobce jsou srovnatelné s nemocí a smrtí, je občanská smrt považována za bezvýhradně použitelnou. Tudíž zrušení smlouvy bylo platné a žaloba židovského manažera byla zamítnuta. Podle názoru nejvyšších soudců v Německu tak Židé přestali být živými organismy. Nejvyšší soud tímto precedentním rozhodnutím v podstatě odsoudil více než 600 000 osob k občanské smrti. V roce 1920 požadoval národní socialistický program, aby Židé podléhali zákonům, které upravovaly chování cizinců. Od roku 1938 již Židé nebyli chráněni ani zákonem pro cizince.⁸⁵ Nebyli chráněni vůbec ničím. Stáli mimo zákon. Pro Německo byli civilně mrtví.

Další překážkou v odstranění Židů z německých podniků byla zmíněná problematika efektivnosti. Panovalo silné přesvědčení, že na některých pozicích byli Židé potřební, dokonce až nenahraditelní. To vedlo k tomu, že některé podniky, které měly pobočky v zahraničí, převedly židovský personál do jiné země. Tímto způsobem se povedlo dostat Židy z Německa a všechny problémy se zdály být vyřešené. Ale i toto řešení bylo pouze dočasné. Postupně se podniky rozhodly snižovat počet židovských zaměstnanců i v zahraničí. Počátkem roku 1938 navíc vydalo ministerstvo vnitra nařízení, které definovalo pojem židovský podnik. Obchodní činnost byla považována za židovskou nejen v případě, že byla vlastněna Židy, ale také když byl Žid obchodním zástupcem, členem představenstva nebo manažerem pobočky. A to bylo tedy pro německé firmy dalším důvodem k propouštění židovských zaměstnanců.⁸⁶

---

⁸⁵ FRAENKEL, Ernst. *The dual state: a contribution to the theory of dictatorship*. Přeložil Edward SHILS, přeložil Edith LOWENSTEIN, přeložil Klaus KNORR. Clark, New Jersey: Lawbook Exchange, 2010. ISBN 978-1-58477-671-0, str. 80-100.

⁸⁶ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 80-154.

Jako poslední v podnikatelské sféře zbývaly už jen nezávislé židovské podniky, které byly údajně největšími centry židovské moci a symboly židovského vykořisťování. Osudem těchto židovských podniků byla buď likvidace, nebo arizace. Zatímco v případě likvidace podnik přestal existovat, arizovaný podnik byl zakoupen německou společností a existoval dále v německém vlastnictví. Arizace byla rozdělena do dvou fází: tzv. dobrovolná arizace (od ledna 1933 do listopadu 1938), kdy probíhaly převody v rámci „dobrovolných“ dohod mezi židovskými prodejci a německými kupci a druhá tzv. povinná arizace (po listopadu 1938), kdy byly převody vykonány na základě státních nařízení, které donutily židovské vlastníky, aby prodali svůj majetek, neboť po roce 1938 Židé již nemohli podnikat, nabízet zboží či služby. Slovo dobrovolné záměrně patří do uvozovek, protože žádný prodej židovského majetku za nacistického režimu nebyl samozřejmě zcela dobrovolný ve smyslu volně dohodnuté smlouvy ve svobodné společnosti jako známe dnes. Židé byli pod nátlakem nuceni podnik prodat. Čím déle se rozhodovali, tím větší byl tlak a menší kompenzace. To neznamená, že Židé byli zcela bezmocní. Arizace byla patrně jediná fáze tohoto destruktivního procesu, ve které měli Židé alespoň určitou svobodu a volbu.⁸⁷ Příležitost alespoň k tomu, aby prodej protáhli či zvolili nějakou jinou taktiku. Čas byl však proti Židům.

---

⁸⁷ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 80-154.

Fáze 3: Koncentrace

Fáze vyvlastnění začala pomalým, ale zato důkladným ožebračením Židů. To bylo pro nacisty logickým začátkem. Předtím, než bylo možné ovládnout Židy, bylo nutné eliminovat jejich bohatství, postavení a moc. Nicméně propouštění z pracovních pozic představovalo pouze prvotní útok na židovskou komunitu. Byl to pouze dílek skládky, která měla být brzy dokončena. Fáze 3: koncentrace

Třetím krokem destruktivního procesu bylo shromáždění židovské komunity a omezování jejich pohybu. V Německu měla koncentrace mnoho podob a způsobů. Dle úmyslu ji můžeme rozdělovat na koncentraci samovolnou a plánovanou; nebo dle prostředků na koncentraci sociální a fyzickou.

Samovolná koncentrace znamenala velký přesun židovského obyvatelstva do měst. Byl to důsledek protižidovských ekonomických opatření popsanych v předchozí kapitole. Židé přišli o vše: o své bohatství, majetek, domovy. Postupné zbídačení židovské komunity vedlo k nárůstu závislosti chudých Židů na větších židovských organizacích, které sídlily ve větších městech. Více než polovina Židů se tedy přestěhovala do Vídně a Berlína. Je však důležité zmínit, že to přesně Němci neplánovali, i když to jistě mohli alespoň předpokládat, a tato neplánovaná koncentrace nebyla Němci zrovna vítána.⁸⁸

Naproti tomu plánovaná koncentrace židovské komunity (především ve smyslu izolace Židů od okolní německé populace) byla krok za krokem rozvržena. Německá plánovaná koncentrace však neznamená, nebo alespoň nejprve neznamenala, že v Německu byly zřízeny židovské čtvrti obehnané zdmi. První krok směřující k židovské izolaci spočíval především v přerušení sociálních kontaktů. V zemi, kde mají členové menšinové skupiny blízké osobní vztahy s dominantní skupinou, se dramatická segregační opatření totiž nemohou úspěšně uskutečnit, dokud tyto vztahy budou existovat. Bylo nutné se tedy postarat o rozpad sociálních vztahů. To bylo uskutečněno nejprve pomocí zákonů a nařízení uvedených výše, které měly za následek propuštění Židů ze státní správy, průmyslu a likvidaci židovských obchodů, což eliminovalo kontakt

---

⁸⁸ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 158–269.

mezi Židy a ostatními zaměstnanci. Dále zde byla opatření proti židovsko-německému mísení. Tato nařízení vycházela ze dvou hypotéz. Na jedné straně byl předpoklad, že Němci byli k Židům příliš přátelští, a proto by takové projevy přátelství měly být zakázány v zájmu čistoty německé krve. Paradoxně na druhé straně byl naprosto opačný argument, který segregaci zdůvodňoval tím, že Němci byli k Židům natolik nepřátelští, že byla nutná kvůli udržení veřejného pořádku. Postupem času Židé nesměli téměř nikam. Vlaky, restaurace, výtahy, divadla, kina; to vše bylo Židům nepřístupné. Nařízení zajišťovala, aby se Židé nevyskytovali na určitých místech vůbec, anebo jen v určitou hodinu a nepřicházeli tak do kontaktu s Němci. Snaha byla udržet Němce a Židy co nejdále od sebe.⁸⁹

První fáze koncentrace tedy byla spíše sociální. Ve druhé fázi se nacisté pokusili již o určitou fyzickou koncentraci a to tím, že zakládali zvláštní židovská bydlení. Tento typ koncentrace byl administrativně velmi obtížný, protože lidé museli změnit byty. Navíc nebylo jasné, jestli Židy umístit pouze do předem stanovených domů mezi německou populaci, nebo všechny Židy společně dostat do oddělených okrsků (tzv. ghett). Z tohoto důvodu se před provedením jakéhokoliv fyzického přesunu Židů v listopadu 1938 pořádala konference. Heydrich, který navrhl i mnoho předchozích omezení, včetně židovské insignie, byl pro umístění Židů do předem určených domů, nikoliv do celých okrsků (ghett). Dle něho bylo ghetto hrozbou, neboť by se jednalo o zcela oddělené okresy, kde by spolu žili pouze Židé. Nemohli by být tedy tak účinně ovládnuti a pomohlo by to k jejich sdružování, které by se mohlo obrátit proti Němcům. Domníval se, že to bude trvale místo zločinu a epidemie. Naopak argument pro domy místo okrsků postavil na přesvědčení, že německá populace bude fungovat jako pomocná policejní síla. Němci by byli povinni hlásit jakékoliv porušování pořádku ze strany Židů. A Heydrich si byl jist, že „pozorné oko“ Němců v okolí židovských domů dokáže lépe zajistit kontrolu nad každodenním klidným životem, než mít tisíce Židů na jednom místě, kde by jistě tak účinná kontrola nebyla nikdy možná. Když se i Heydrichovy předpovědi o epidemii staly v polském ghettu skutečností, 28. prosince 1939 bylo rozhodnuto, že

---

⁸⁹ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 158–269.

Židé budou koncentrováni do domů, a nikoliv do ghatt. Další zákony tedy umožňovaly vyhoštění Židů z jejich nemovitostí a přesun do předem určených židovských domů.⁹⁰

Jelikož však byla fyzická koncentrace decentralizovaným procesem, na okupovaných územích probíhala poněkud jiným způsobem. V ostatních státech tak bylo naopak rozhodnuto o koncentraci Židů uvnitř ghatt, nazývaných židovské obytné čtvrti, kde byli Židé nuceni žít v hrozných podmínkách. Trestem za opuštění židovského ghatta bez zvláštního povolení byla smrt. A i zde byl „stín legality“. Oficiální důvody pro založení ghatt byly veřejný zdravotní stav a bezpečnost ostatních občanů. Izolace Židů byla tedy zcela „po právu“ na ochranu ostatního obyvatelstva. Židé museli být odděleni od ostatních, aby nešířili infekční onemocnění (například tyfus), aby nevyvolávali odpor vůči německé okupaci, či aby se nepodíleli na rabování a obchodu na černém trhu. Nejstarší ghatta se objevila na okupovaných územích v letech 1939-1940. První velké ghetto bylo založeno ve městě Lodž v dubnu 1940. Varšavské ghetto bylo vytvořeno v říjnu 1940, menší ghatta ve varšavském okolí vznikla počátkem roku 1941. Pro Židy, kteří zůstali ve městě Krakov, vzniklo ghetto v březnu 1941. Lublinské ghetto pak v dubnu 1941. V té době byla vytvořena také ghatta ve městech Čenstochová a Kielce. V srpnu 1941, poté co německá armáda získala ze sovětské okupace Lvov, se toto město stalo místem třetího největšího ghatta v Polsku. Oslabená ghatta Židů, bez významného kapitálu nebo cenností, byla naprosto bezmocná. Němci si brali vše, co bylo možné: kožešiny, prostěradla, hudební nástroje. Židy využívali jako pracovní sílu, která měla přinést nové hodnoty německému bohatství. Za to Židé dostávali přiděly potravin a jiných nezbytných věcí. Tyto dodávky byly však nedostatečné a stále více a více omezované. Životní úroveň v ghettech byla čím dál horší. Šířily se různé nemoci a epidemie, které měly za následek smrt. Židovská populace v Polsku postupně vymírala. Lodžské ghetto s populací kolem 200 000 mělo více než 45 000 mrtvých. Varšavské ghetto s asi 470 000 obyvateli mělo přibližně 83 000 mrtvých a podobně tomu bylo i v ostatních ghettech.⁹¹ Pro nacisty však toto tempo vymírání nebylo dostačující. Nechtěli čekat desetiletí nebo

---

⁹⁰ German History in Documents and Images. *Volume 7. Nazi Germany, 1933-1945 Stenographic Report for a Portion of the Interministerial Meeting at the Reich Aviation Ministry [Reichsluftfahrtministerium] (November 12, 1938)*. Dostupné na <http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/pdf/eng/English34.pdf>

⁹¹ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 158–269.

svěřit problém židovské populace budoucí generaci. Museli tento problém vyřešit rychleji a efektivněji.

Fáze 4: Vyhlazení – Holocaust

Poté, co nacistická vláda dokončila všechny tři předchozí fáze: identifikaci, vyvlastnění a koncentraci Židů, měla přijít odpověď na konečné řešení židovské otázky. Cíl zničení byl nyní objasněn a připraven k likvidaci. Následovala už jen smrt. Fáze 4: vyhlazení, všeobecně známá jako holocaust.

Fáze vyhlazení se skládala ze dvou hlavních operací. První operace začala 22. června 1941 invazí do SSSR. Jednotky SS a policie byly vyslány na sovětské území, kde měly na místě zabít všechny Židy. Krátce po zahájení těchto mobilních vražd byla započata i druhá operace, během níž byla židovská populace střední, západní a jihovýchodní Evropy převezena do táborů vybavených zařízeními na smrt. Zatímco během první operace se nacisté přesunuli k obětem a vraždění bylo „zakryto“ dobýváním území a válečným zabíjením, u druhé byly oběti přesunuty na místo vražd a deportace byly dílem mnohem většího aparátu, který musel řešit řadu omezení a požadavků. Tato snaha však byla považována za nezbytnou k dosažení konečného řešení v celoevropském měřítku.⁹²

Německá překvapivá invaze do Sovětského svazu byla katastrofická s obrovským počtem obětí. Přibližně 30 milionů sovětských civilistů a vojáků přišlo o život. Na německé straně se odhady válečných obětí na východní frontě pohybují od 800 000 do 2,7 milionů v závislosti na tom, zda jsou německé ztráty počítány před nebo až po sovětském protiútoky v roce 1942. Na začátku německé vojsko dosáhlo rychlého vítězství proti Rudé armádě a podařilo se mu získat velkou část sovětského území včetně celé Ukrajiny, Běloruska a Baltských států. Hned po vstupu německých vojsk na sovětské území započalo hromadné vraždění Židů. Vraždy byly povoleny na základě dvou nařízení věnovaných německým ozbrojeným silám: nařízení Barbarossa o pravomoci a nařízení o komisařích. Nařízení Barbarossa o pravomoci, vydané 14. května 1941, poskytovalo právní ochranu těm, kteří zabíjeli osoby podezřelé z partyzánsství. Nařízení o komisařích, vydané 6. června 1941, přikazovalo okamžité zabití sovětských politických komisařů. Vzhledem k tomu, že v žádném z těchto nařízení nebyla stanovena definice komisaře ani

---

⁹² HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 273–390.

partyzána, Židé (civilisté), kteří neprojevovali žádný odpor proti armádě nebo okupační autoritě, se i přesto stali oběťmi masových vražd na základě těchto nařízení a soudy neměly povinnost potrestat německé vojáky, kteří páchali tyto zločiny proti civilistům.⁹³ Jak poukazuje Hébert, jazyk vojenských nařízení zbořil hranice mezi civilisty a vojáky, Židy a partyzány, nezákonnými bojovníky a ideologickými nepřáteli.⁹⁴

Kromě výše popsaného byly během invaze do Sovětského svazu zřízeny čtyři speciální vražedné jednotky, známé jako „Einsatzgruppen“, které následovaly německou armádu na nově dobytém území a zabíjely všechny Židy a jiné nežádoucí osoby (například Romy, komunisty a zločince). Často dokonce s asistencí místních občanů. Německá armáda, známá jako Wehrmacht, však sama byla výrazně zapojena do vraždění a později se do procesu zabíjení zapojily i německé policejní prapory, které měly zpočátku sloužit jen k udržení pořádku na okupovaných územích. Lidé, kteří byli zatčeni, byli přepravováni buď pěšky, nebo kamiony na odlehlá místa, kde si museli kopat jámy, které pak sloužily jako jejich vlastní hroby. Byli nuceni se svléknout a poté byli nazi zastřeleni a pohoženi do těchto jam. Tímto způsobem se Einsatzgruppen spolu s místními spolupracovníky podařilo zavraždit přibližně 1,4 milionů Židů a jiných náboženských, národnostních a politických menšin. Vraždili muže, ženy i děti, jednoho po druhém, kulkou po kulce, město po městě. K nejznámějšímu a největšímu z takových masakrů došlo v Babij Jar (v rokli u Kyjeva). Krátce po zmocnění se Kyjeva v září 1941 Němci nařídili, aby se všichni Židé z tohoto města dostavili v určité dobu na určité místo. Odtamtud byli násilně přepravováni po skupinách do Babij Jar. Během příštích dvou dnů, přesněji 29. a 30. září 1941, bylo systematicky zastřeleno kulometem přibližně 33 771 Židů jednotkami Einsatzgruppen a s podporou ostatních německých vojáků a místních ukrajinských spolupracovníků. Masové střílení však mělo negativní dopad na psychiku vojáků, zvláště když se jednalo o rozsáhlé vraždy bezbranných žen, dětí a kojenců. Bylo třeba najít jiné řešení. Přišla na řadu práce s plynem, který se stal „oblíbeným prostředkem“ masového vraždění. Plynové látky se pouštěly do mobilních dodávek na okupovaném sovětském území a v táborech smrti v Polsku. V červnu 1942 mělo Einsatzgruppen na okupovaném sovětském území k dispozici patnáct plynových vozidel.

---

⁹³ HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews*. New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881, str. 273–390.

⁹⁴ HÉBERT, Valerie. *Hitler's Generals on Trial: The Last War Crimes Tribunal at Nuremberg*. University Press of Kansas, 2010, str. 8-35.

Oběti byly zavřeny do zadní části dodávek, kde byly zavražděny za použití plynu přiváděného do uzavřeného prostoru vozů přes hadici připevněnou k výfuku. Těla byla poté vyložena z vozů a buď pohřbena v hromadných hrobech, nebo spálena v otevřeném prostoru. Nacisté touto metodou zavraždili přibližně 700 000 lidí, zhruba polovinu na obsazeném sovětském území a zbytek v táborech vyčleněných pro masové vraždění, které postavili v obsazeném Polsku. Plynové vozy se ale také ukázaly jako nedostatečně účinná metoda pro zavraždění milionů lidí. Stejně jako u hromadného střelení i zde byli kati stále traumatizováni. Tentokrát tím, že vytažovali mrtvá těla z vozů a poslouchali výkřiky obětí během zplynování. Vozy také často trpěly mechanickým selháním, a tak proces vraždy neproběhl vždy „hladce“.⁹⁵ Bylo nutné vymyslet ještě účinnější řešení a s tím přišel do jisté míry i právní zlom.

---

⁹⁵ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 21–34.

2.6. Tajné právo

Dne 31. července 1941 říšský maršál Hermann Göring vydal tajné nařízení, určené vedoucímu řediteli bezpečnostní správy Reinhardu Heydrichovi, ve kterém ho zavazoval k tomu, aby připravil vše nutné k organizaci a vyřešení židovské otázky. Také v něm přikazoval ostatním vládním organizacím naprostou poslušnost a spolupráci. Toto nařízení a jeho plnění bylo o šest měsíců později zařazeno na program státní konference ve Wannsee, která byla organizována právě Heydrichem za asistence Adolfa Eichmanna, který se později stal hlavním organizátorem konečného řešení židovské otázky. Zdánlivě obyčejné setkání nejvyšších úředníků se konalo ve vile v Berlíně, kde byli účastníci informováni o plánu zavraždění všech jedenácti milionů evropských Židů. Heydrich uspořádal toto setkání za účelem koordinace přípravy a provádění masových vražd. Brutalita konečného řešení zvláště kontrastuje se sofistikovaností a vzdělaností přítomných osob. Z patnácti účastníků konference nejméně sedm absolvovalo právnické vzdělání. Zajímavé také je, že Göringova nařízení a následná konference nebyly přijaty pod přímým nařízením Hitlera. Rozhodnutí o průmyslovém zničení evropských Židů bylo učiněno někdy ve druhé polovině roku 1941, ale žádné nařízení či dokument, na kterých by bylo možné najít přímo Hitlerův podpis, nebyly objeveny. Žádná Hitlerova nařízení, která požadují vyhlazení všech Židů nebyla nikdy nalezena. Bylo to právě Göringovo zmíněné nařízení, které rozpohybovalo plány ohledně konečného řešení. A byl to Himmler, šéf SS a Heydrichův přímý nadřízený, kdo převzal zničení evropského židovstva jako svůj vlastní posvátný úkol. Himmler se tak stal výhradním zákonodárcem na okupovaných východních územích a měl rozsáhlou moc, aby mohl zákony na východě prosadit. V lednu a v květnu 1944 Himmler přednesl tři projevy vysokým vojenským a námořním důstojníkům, v nichž prohlásil, že Hitler mu udělil poslání vyhladit Židy.⁹⁶

Na řadu se dostaly vyhlazovací tábory. První vyhlazovací tábor byl zřízen v polské vesnici Chelmno v prosinci 1941. Brzy následovalo vytvoření dalších táborů smrti v jiných částech okupovaného Polska (Belzec, Treblinka, Sobibor, Majdanek a Osvětim – Březinka). Budoucími oběťmi, které měly najít smrt v táborech, byli především Židé

---

⁹⁶ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 21–34.

přebývajících v ghettech. Ghetta byla násilně likvidována a byla připravena další etapa: „přesídlení“, eufemismus pro přepravu do vyhlazovacích táborů dobytčími vozy. Do roku 1943 byli Židé a další pronásledované skupiny osob z celé Evropy systematicky shromažďováni a přepravováni do Polska, kde byli buď zavražděni okamžitě po příjezdu v plynových komorách, nebo byli vybráni na tvrdou práci, od které se ale očekávalo to samé: smrt. Pro zplynování se používal smrtelně jedovatý plyn Cyklon B. Jednalo se o běžný pesticid speciálně modifikovaný pro vražedné účely. Byl vyroben a dodáván německou společností Degesch, kontrolovanou německými chemickými společnostmi Degussa a I.G. Farben. O krematoria, ve kterých byly spalovány mrtvolky, se postarala další německá společnost Tesh&Stabenow, která upravila standardní krematoria na speciální, navržená pro masové vraždy a spalování tisíce těl. Účelem vyhlazovacích táborů byla smrt co největšího možného počtu Židů, a to s minimálním zapojením Němců do procesu. Některé tábory smrti (například Sobibor, Treblinka a Belzec) byly postaveny výhradně za účelem usmrcení zplynováním. Jiné tábory, například Osvětim, nesloužily jen na přímé vyhlazování, ale též na zmíněnou práci. Více než osm milionů lidí, jak židovských, tak nežidovských, zde bylo nuceno pracovat v továrnách jako otroci. Vězni zde byli odsouzeni k smrti v rámci německého programu „smrt skrze práci“. Tito lidé pracovali nejen pro nacistickou vládu a vojsko, ale také za nejhorších podmínek pro německý soukromý průmysl. Německé společnosti, velké i malé, využívaly vězně na otrockou práci. Z těch známých to byl například Mercedes-Benz, Volkswagen, BMW či Siemens.⁹⁷ Dnes už to ale málokdo ví a dané společnosti se tím samozřejmě zrovna nechlubí a je jasné proč.

V době vyhlazovacích táborů dochází k určitému právnímu zlomu. Zákony a nařízení sice byly vydávány i nadále, ale zůstávaly přísně tajné a střežené. Na rozdíl od dřívějších veřejně vyhlášených zákonů v Říši, které zbavovaly Židy jejich občanských práv a majetku, vyhlazovací zákony a nařízení nikdy ve věstníku zákonů zveřejněny nebyly. Důvod utajení byl prostý. Němci chtěli, aby jejich oběti věřily, že „přesídlení na východ“ bylo něco jiného než cesta na smrt. Oficiálně to mělo být stěhování za práci na místo, kde jim bude lépe. Židé v Osvětimi byli dokonce nuceni svým rodinám psát dopisy, ve kterých vychvalovali idylický život, který jim přesídlení dalo. Krátce poté bylo mnoho

---

⁹⁷ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 21–34.

dopisovatelů většinou zplynováno. Přísné utajení navíc pokračovalo i v místě smrti. Například v Treblince bylo vytvořeno falešné nádraží, kde byly dřevěné hodiny s malovanými číslicemi (trvale ukazující 6 hodin), nápisy prodej jízdenek a pokladna či jízdní řády uvádějící falešná spojení vlaků. Vyhlažovací tábory byly velkým tajemstvím, které mělo být před světem utajeno a krytí bylo promyšlené do posledního detailu.⁹⁸

Přestože se později válka začala obracet v neprospěch Němců, zabíjení pokračovalo až do jejího úplného konce. Přišlo na řadu Maďarsko, kde se nacházela poslední velká židovská komunita, která po německé invazi 19. března 1944 ztratila ochranu před německým ničením. V následujících dvou měsících, v období od května do července 1944, bylo na smrt do Osvětimi posláno 437 000 maďarských Židů. Zničení maďarského židovstva následovalo vzor, kterým se stalo vyhlazení Židů v Polsku. Lišilo se pouze nutností ještě rychlejšího provedení. Prvním krokem byla opět koncentrace. V dubnu 1944 maďarské úřady nařídily, aby bylo přibližně 500 000 maďarských Židů žijících mimo Budapešť přesunuto do velkých měst, kde byli všichni uzavřeni ve vybraných městských okrscích. Tato ghetta byla poté „vyčištěna“ během několika týdnů. Koordinaci deportace měli na starost maďarští židovští vůdci. Bylo odesláno přibližně 145 vlaků a osmdesát procent obětí bylo zplynováno ihned po příjezdu. Němcům docházel čas a oni si toho byli dobře vědomi, proto bylo nutné vše urychlit.⁹⁹

Dne 9. května 1945, po obsazení Berlína sovětskou Rudou armádou, Německo bezpodmínečně kapitulovalo. Necelé dva týdny předtím, přesněji 30. dubna, Hitler spáchal sebevraždu ve svém podzemním bunkru. Evropa nyní ležela v ruinách a její obyvatelstvo bylo zdecimováno. Odhaduje se, že nacisté zavraždili přibližně 21 milionů lidí. 21 milionů mužů, žen, zdravotně postižených, starých, nemocných, válečných zajatců, nucených pracovníků, táborových vězňů, kritiků, homosexuálů, Čechů, Francouzů, Italů, Poláků, Slovanů, Srbů, Ukrajinců a Židů.¹⁰⁰

---

⁹⁸ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 21–34.

⁹⁹ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 21–34.

¹⁰⁰ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 21–34.

2.7. Hitler vítězem

Za Hitlerovskou éru by se dala považovat doba od roku 1925 do roku 1945. V tomto období, než si vzal sám život, byl na scéně jako jedna z nejkontroverznějších osob historie. Zažil mnoho neúspěchů, mnoho úspěchů a nakonec pád, který skončil sebevraždou. Hitler však po celou dobu zůstal stejný a neoblomný ve svých názorech i cílech. Měnil se svět kolem. Měnili se státy a protivníci, ale Hitler chtěl dosáhnout „za každou cenu“ toho, co si na začátku předsevzal. Každý list má dvě strany, každá hra má své vítěze a poražené, stejně jako v životě jsou úspěchy i neúspěchy. To, co je pro jednoho úspěchem, může být pro druhého prohrou. Vždy však tyto protiklady stojí spolu. Zatímco holocaust byl téměř pro celý svět prohrou, pro Hitlera byl velkým vítězstvím, které mu bohužel již nikdo nevezme. Je téměř až zarážející, co jeden muž proti celému světu dokázal. Hitler obviňoval za vše Židy. Lidem to stačilo, uvěřili a přijali toto tvrzení jako pravdu. Židé dle nacistů zasloužili potrestat a potrestání také byli, tím nejhorším trestem: smrtí. Pak se ale ukázalo, že to pravda nebyla a Židé potrestání být neměli. Naneštěstí už bylo pozdě. Bylo třeba opět hledat viníka. Logicky začal hon za těmi, kteří to celé způsobili. Někteří viníci si rozsudek smrti vynesli sami, někteří byli chyceni a potrestáni. Rozsudky byly odlišné: od osvobození přes vězení až k trestům smrti. Jedenáct Hitlerových mužů bylo zabito.

Mohla být tato hrůza vinou pouze jediného muže a jeho několika pomocníků? Ač se to tak může zdát, za holocaustem nestáli pouze jeho strůjci (Hitler, Eichmann, Himmler, Höss, Heydrich, Goebbels, Göring) a další jeho přívrženci či příslušníci árijské rasy. Tento problém se týkal celého světa. I nečinnost je v tomto případě zločinem. Jistě ne tak strašným jako samo vraždění, ale je třeba se nad tím alespoň pozastavit. Pasivita ostatních států holocaust možná přímo nezpůsobila, ale pravděpodobně ho alespoň umožnila. A to je přinejmenším spoluúcast, která by měla být také trestána. Každý zločin by měl být potrestán. Kdo by však v tomto případě trestal?

Nebyla to navíc pouze pasivita během probíhajícího vyhlazování v koncentračních táborech. Nejednalo se pouze o vnitřní rozpolcenost Republiky, co dopomohlo Hitlerovi k moci a jeho následným činům. Šlo též o mezinárodní rozpoložení a zhroucení Versaillského mírového systému, který k tomu byl bezpochyby od počátku předurčen.

Tento mírový akt místo toho, aby Německo (jednu z nejsilnějších mocností Evropy) zbavil moci, jednotnosti a nezávislosti, mu tato privilegia ponechal. Zároveň celá Versaillská smlouva byla pro Německo velice ponižující. Nejen že Německo nebylo přizváno k jejímu sjednání, ale ještě bylo nuceno plnit drsné požadavky, jež byly diktátem. Je jasné, že tyto požadavky byly pro tak obrovskou mocnost nemyslitelné a bylo více než pravděpodobné, že je Německo nenechá bez povšimnutí a pomsta se dříve či později dostaví. Odplata byla navíc ulehčena právě tím, že Německu byla ponechána potřebná moc. Mírové smlouvy v historii byly zpravidla sjednávány mezi vítězem a poraženým, opravdu si státy Dohody myslely, že to nepřizvané a ponížené Německo nechá jen tak? Kdo by se také cítil vázaný smlouvou, k jejímuž podpisu byl donucen? I v zákonech je uvedeno, že takový závazek je neplatný. Obzvlášť když je smlouva plná diskriminačních podmínek. Přesně to vedlo Německo k odhodlání se této vazby zbavit a pomstít se. Hitler postupně porušil mnoho ustanovení a jak jsem již zmínila, nestalo se vůbec nic, což neplatnost smlouvy dokazovalo.¹⁰¹ Později navíc vyšlo najevo, že státy Dohody pomstu Německa patrně dokonce čekaly nebo s ní alespoň byly smířeny. Důkazem je jejich následný postoj, když Hitler (poté, co získal svojí politikou Německo) začal ještě více upevňovat svoji moc. Roku 1935 Hitler zavedl všeobecnou brannou povinnost a vytvořil armádu, která se stala jednou z nejsilnějších vůbec. Tím porušil Versaillskou mírovou dohodu, přesněji část V., kde byly stanoveny klausule vojenské, námořní a vzduchoplavecké, které určovaly přesný stav a rozčlenění německé armády, výzbroje, střeliva, materiálu a dalších vojenských záležitostí jako bylo například právě zrušení a zákaz branné povinnosti.¹⁰² Roku 1936 dokonce remilitarizoval Porýní, což porušovalo Locarnské dohody z roku 1925. Jenže reakce od okolních mocností se nedostavily. Hitler tedy pokračoval dále a mohutněji: v roce 1938 anšlusem celého Rakouska. A ve stejném roce dokonce dostal v Mnichovské dohodě přímo souhlas Francie, Anglie a Itálie k okupaci Sudet.¹⁰³ Přesně tyto úspěchy, ústupky a nezáměr ostatních států mu umožnily nejen rozpoutat druhou světovou válku, ale i vyhlazení Židů, kde se později projevila snad ještě větší lhostejnost než kdekoliv jinde.

---

¹⁰¹ HAFFNER, Sebastian. *Hitlerův vzestup a pád*. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1047-8, str. 100-120.

¹⁰² 217/1921 Sb., Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a Protokol, podepsané ve Versailles dne 28. června 1919, znění účinné od 10. 1. 1920

¹⁰³ HAFFNER, Sebastian. *Hitlerův vzestup a pád*. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1047-8, str. 70–90.

Dalo by se říct, že holocaust byl zakryt válkou, která byla pro všechny státy prioritou, neboť se jich přímo týkala na rozdíl od zabíjení Židů. Dokud se u lidí nejedná o jejich vlastní dobro a dokud je to přímo nepoškozuje, často se stává, že pomoc přijde příliš pozdě nebo dokonce vůbec. Dne 27. ledna 1945 byl osvobozen koncentrační tábor v Osvětimi a byla ukončena hrůza, která neměla hranice. 27. leden se stal dnem holocaustu. Symbolické datum, které nám má připomínat holocaust, na který by se rozhodně zapomenout nemělo. Je nutné se vracet, abychom nezapomněli. Zapomenout by bylo zločinem.

3. PRÁVO

Byl tedy holocaust (ne)legální?

Richard Rubenstein se k holocaustu vyjádřil takto: „*Jeden z nejobtížnějších závěrů, k nimž jsme dospěli je to, že nacisté v Osvětimi nespáchali žádný zločin, protože žádný zákon ani politický řád neochraňoval ty, kteří byli první odsouzeni k bezdomovectví a poté do táborů. Toto pozorování není nabízeno jako obrana nacistů, naopak to uvádím jako nepříjemný příklad ironických a neočekávaných důsledků rozšíření civilizace a pokroku.*“¹⁰⁴

Během Norimberského procesu (vedeného proti nacistickému Německu po válce) byly souzeny tři zločiny: zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Do zločinů proti lidskosti sice židovské a jiné oběti zahrnuty byly, ale jen jako válečné oběti, tedy pouze ty, které byly zavražděny během války. Na oběti usmrcené před válkou byl mezinárodní proces krátký. Vyhlazování Židů jako genocida souzeno vůbec nebylo. Je to logické, v té době tento zločin ještě vůbec nebyl právně definován, a proto za něj ani nikdo nemohl být souzen a zároveň bylo složité soudit činy, které byly dle německého vnitrostátního práva v podstatě legální. Jednu z přímých a zároveň klasických odpovědí na otázku o legálnosti holocaustu poskytl během Norimberských procesů Konrad Morgen, soudce SS, který získal mandát od vedoucího SS Heinricha Himmlera a měl za úkol vyšetřovat a stíhat trestné činy spáchané zaměstnanci SS v koncentračních táborech. Morgen důrazně stíhal jak korupci, tak neoprávněné zabíjení v osmi táborech. Přesto, když se Morgen během návštěvy Osvětimi v roce 1943 dozvěděl o masovém vyhlazování, nebyl schopen s tím nic dělat. Jeho vysvětlením po skončení války bylo, že sice věděl, že toto zabíjení bylo nařízeno, ale bylo legální ve smyslu národně-socialistického práva, a proto nemohl proti tomuto jednání nijak zasáhnout.¹⁰⁵

Ospravedlňování se právě v podobě dodržování zákonů a plnění příkazů se ohledně holocaustu vyskytuje nejčastěji. Lze tento důvod přijmout jako omluvu? Kde je pomyslná

---

¹⁰⁴ RUBENSTEIN, Richard L. *The Cunning of History: The Holocaust and the American Future* (1975), str. 87. (volný překlad)

¹⁰⁵ BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world*. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693, str. 21–34.

hranice, která určí, kdy se mají pravidla dodržovat a kdy má převládnout rozum nad nemilosrdnými zákony?

3.1. Konflikt spravedlnosti a právní jistoty

Dle německého právníka Gustava Radbrucha: *„Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou patrně lze řešit jen tak, že pozitivní právo, zajišťované předpisy a mocí, má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho, jestliže rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako nenáležitě právo spravedlnosti ustoupit.“*¹⁰⁶

Spravedlnost versus právní jistota. Přirozené právo versus pozitivní právo. Protiklady, které na jedné straně stojí proti sobě a na druhé jedno nemůže být bez druhého. V určitých případech se navzájem doplňují, jindy se vylučují. Ale co má vlastně z těchto protipólů při jejich střetu přednost? Dle Radbruchova názoru výše, především kvůli právní jistotě, stojí do určité míry pozitivní právo nad spravedlností. Kde se však tato míra nachází a především, kdo tuto míru určuje? Lidstvo se mění a s ním i celý svět, příroda, podnebí a v neposlední řadě i samotný pohled na svět. Dnes již tak přirozená věc jako například fakt, že Země je kulatá, tu nebyla vždy a když se zde tento názor poprvé objevil, byl považován za šílený. Dnes už tento světonázor převažuje, ale přesto stále najdeme zastánce toho, že Země je placatá. V dnešní době už jsou však za bláznů považováni právě tito lidé. Svět se mění, a to, co jsme dříve považovali za jasné a logické, se nám dnes může jevit jako šílené a nesmyslné. Když však mluvíme o tvaru Země, můžeme se odkazovat na jistá fakta, vědu a důkazy. Jenže když mluvíme o pohledu na svět (ve smyslu názoru jedince), na to věda již nestačí. Lidé mění názor na svět nejen po staletích a generacích, ale i během svého života, klidně i ze dne na den. To, co se nám včera zdálo šílené a nesmyslné, je dnes naprosto logické a smysluplné a kdo nám řekne, co je správné.

Také právo a zákony jsou projevem určitého názoru. Vyjadřují, co je správné, co má být a nemá být, a dokonce tuto pravdu vynucují. Určité právo, ať již psané či nepsané, tu bylo v podstatě vždy, jeho podoba se však velmi měnila. Je jednoduché odsoudit právo dřívější a označit ho za bezpráví, kdo ale jsme, abychom soudili, co je správné a co ne?

---

¹⁰⁶ KOSEK, Jan. *Právo (n)a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právnícké souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán, 2011. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-312-7, str. 296.

Je možné, že v dalším století budeme odsouzeni za naše právo a činy my. Nejen Radbruch věděl, že právo není spravedlivé. Není to ani možné, spravedlnost je relativním pojmem, nikoliv vědecky dokázaným faktem. Nikdy se nemůžeme zavděčit všem, nikdy nemůžeme odhadnout, co se přesně stane a jak za daných okolností budeme jednat. Především jsme jenom lidé, kteří chybují stále, což se pravděpodobně nikdy nezmění. Právo je naším pánem, právo je naším služebníkem. Právo je produktem lidské činnosti, nejen to pozitivní, ale i přirozené. Dokud lidé budou lidmi, kteří se mýlí každý den, i právo se bude mýlit. Nacistické právo bylo jistě zcela pokřivené, ale stále se dá mluvit o právu. Šlo sice o nedemokratické zákony, ale tyto zákony byly v té době platné a respektované, uznávané nejen nacisty, ale většinou i ostatními lidmi včetně Židů. Právní normy byly vydané určenou mocí, schválené, vyhlášené a vynutitelné. Lidé je dodržovali a tímto dodržováním s nimi souhlasili, přestože se někomu mohly zdát nesprávné a nespravedlivé. Hitler navíc dokázal pozitivní právo propojit s právem přirozeným (s právem Árijců). Lidé tedy často věřili, že neplní pouze psané příkazy a zákony, ale i vyšší nepsané právo: spravedlnost.

Většina právníků a odborníků by s holocaustem jako s událostí, která se stala na základě práva jistě nesouhlasila. Často se zde vůbec o legalitě neuvažuje. Argumenty zpravidla vychází z odborných právnických pohledů, které spatřují nelegálnost v nacistické pokroucené realitě, přijímání nacistických zákonů, nedemokratické moci a v dalších podobných skutečnostech. Je ale důležité se na tento problém podívat i z laického pohledu. Z pohledu jedinců, jimž bylo dané právo určeno. Lidí, kteří právo nestudovali. Neřešili, jak byl zákon přijat, kdo ho přijal, jestli byl přijat legální cestou. Pro tyto lidi je právo a zákony řádem, kterým se mají řídit a bohužel ne vždy lze argumentovat tím, že zákon není legální jen proto, že byl špatně přijat nebo odporuje smyslu ostatních zákonů. I v dnešní době, pokud by byl přijat zákon jinak, než je stanoveno, kolik lidí by to opravdu řešilo, kolik lidí vůbec tuší, jak se zákony přijímají? Lidé se těmito zákony cítili být vázáni. Dodržovali je. Nejen ti, kterým nebylo přímo ubližováno, ale dokonce i ti, jichž se zákony přímo dotýkaly a většinou velmi diskriminačním a nevhodným způsobem. Přesto lidé navenek souhlasili. Právě ve vydávání právních předpisů a následné schopnosti nacistů přesvědčit ostatní lidi, aby zákony dodržovali a respektovali, spatřuji určitou legalitu holocaustu. Přestože se tato legálnost může zdát povrchní, tato povrchní legálnost dokázala zabít již miliony lidí,

proto by se o ní mělo alespoň uvažovat. Možná si myslíme, že v 21. století, v plně fungující vyvinuté demokracii, v právních státech se již podobné krutosti nemohou opakovat. Ale již Churchill věděl, že demokracie je nejhorší forma vlády. Demokracie opravdu není dokonalou vládou a měli bychom být opatrní. Hitler vzešel právě z demokratického Německa a nikdo tomu nedokázal zabránit, ani německý lid, ani západní demokracie, naopak, právě ony jeho vzestup umožnily.

ZÁVĚR

Genocida. Holocaust. Právo. Tři pojmy. Tři samostatná slova. Mohou existovat samy o sobě nebo spolu jako propojená soustava. Podle mého názoru právo stojí na pomyslném vrcholu. Je nástrojem moci, je součástí států i každodenních životů. Dává nám řád, může ale přinést i zkázu. Právo vytvořilo pojem genocidy. Holocaust jednou z takových genocid byl. Holocaust by se pravděpodobně nestal ve stejné podobě, jak ho známe a jak jsme si ho uvedli, kdyby nebylo práva a zákonů. Genocidy sice v historii probíhaly i bez zákonů a práva, ale dokud nepřišlo právo s vymezením tohoto pojmu, o genocidách se ani neuvažovalo. Nebyly problémem nebo se o nich jako o celosvětovém problému alespoň nemluvalo. Jako by snad vůbec neexistovaly. Vyhlazování lidí bylo omlouváno válkou, nemocemi nebo jinými důvody. Nebylo definováno jako zločin, a tudíž nebyl ani trest. Právo stanovilo pro zabíjení hranice a dalo genocidě ucelenou právní podobu. Definovalo problém, v historii opakovaný jev, se kterým by se mělo něco dělat.

Naneštěstí ale ani právní vymezení genocidy dalším genocidám nezabránilo. Po holocaustu proběhlo již několik genocid. Příkladem může být genocida ve Rwandě, která se udála v roce 1994 a kde bylo v období od dubna do července hutuskými radikály brutálně zavražděno kolem milionu lidí, především Tutsiů, kteří měli být zcela vyhlazeni.¹⁰⁷ Dále genocida v Bosně a Hercegovině, známá jako Srebrenický masakr, která se stala v roce 1995 a kde bylo během pouhých pár dní zavražděno několik tisíc bosenských muslimů. Nebo hrozný osud Kurdů, kteří byli během 20. století obětmi již několika genocidních masakrů.¹⁰⁸ A mnoho dalších. Opět těmito vražděním však nikdo nezabránil, přestože se genocida stala součástí mezinárodního práva a dostala se do povědomí lidí a států.

Právo možná dopomohlo ke spáchání několika genocid, ale zřejmě není dostatečně silné na to, aby genocidám zabránilo. Samotné právní předpisy totiž nikdy nestačí. Ani v páchání zla, ani v konání dobra. Právo ve společnosti vždy hrálo, hraje a bude hrát významnou roli. Není však samospasitelné. Je produktem lidí, odrazem

---

¹⁰⁷ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 271-283.

¹⁰⁸ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1, str. 308.

společnosti, ve které žijeme a je tedy i v její plné moci. Právo má lidem pomáhat a sloužit. A stejně jako se mění lidé, je nutné, aby se podle toho měnilo i právo. Zákon má být založen na tom, co je správné a co špatné a tím stanovit hranice, za které bychom se neměli dostat. Dle mého názoru právo vyjadřuje určitou snahu v definování dobra a toto dobro určujeme my. Proto je třeba nebýt lhostejný, pozorovat dění kolem sebe, učit se z chyb a snažit se chovat dle nejdůležitější morální zásady, která stojí v Bibli: „*Chovejte se k lidem přesně tak, jak chcete, aby se oni chovali k vám. Právě v tom spočívá Zákon.*“¹⁰⁹ Vše je totiž zejména o morálce a lidské vůli. Neboť stejně jako je pomocí lidské vůle uskutečňováno zlo, může být i zlu zabráněno. Aby však bylo možné zabránit zlu, je třeba neustále hledat dobro. Jak píše Rudolf Vrba ve své knize, která měla mimo jiné velký význam právě v odhalení holocaustu: „*Zlo činí ten, kdo se zlu jakkoli poddává: ať aktivně, nebo pasivně, ať jako nástroj, nebo jako pozorovatel nebo jako oběť. Za jistých okolností je zlem i nevědomost.*“¹¹⁰ Je tedy důležité mít se neustále na pozoru.

V historii neexistuje žádná zcela jedinečná událost. Jakmile se některá událost stane, může se stát znovu, možná ne přímo ve stejné podobě, ale v jedné z nekonečného počtu variant. Neboť události se stávají právě proto, že jsou možné. A zejména z toho důvodu by holocaust a ostatní genocidy měly sloužit především jako varování do budoucna.¹¹¹ Varování, které by mělo být směřováno k lidem celého světa, jimž se možná hrůzy druhé světové války zdají být velmi vzdálené. Je však potřeba, abychom si uvědomili, že antisemitismus, xenofobie i rasismus jsou ve společnosti stále přítomné. Stejně jako hrozba, že lidé opět zapomenou na morálku i základní etické principy a začnou ve jménu čehokoliv znovu masově prosazovat nenávisť vůči jiné skupině obyvatelstva.

---

¹⁰⁹ Bible: překlad 21. století. 5. opravené vydání. Praha: Biblion, 2018. ISBN 978-80-87282-36-6, str. 1262 Matouš 7,12.

¹¹⁰ VRBA, Rudolf. *Utekl jsem z Osvětimi*. Přeložil Iva HRDLIČKOVÁ, přeložil Tomáš PĚKNÝ. Praha: Sefer, 1998. Edice prózy (Sefer). ISBN 80-85924-17-X, str. 2.

¹¹¹ BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective*. Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062, str. 37-40.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použité literatury

ADLER-RUDEL, Solomon. *The Evian Conference on the Refugee Question.* The Leo Baeck Institute Year Book, Volume 13, Issue 1, 1 January 1968

ALY, Götz. *Hitlerův národní stát: loupení, rasová válka a nacionální socialismus.* Praha: Argo, 2007. Historické myšlení. ISBN 978-80-7203-918-0.

APOR, Balázs. *The leader cult in communist dictatorships: Stalin and the Eastern Bloc.* New York: Palgrave Macmillan, 2004. ISBN 1403934436.

BAUER, Yehuda. *The Holocaust in historical perspective.* Seattle: University of Washington Press, c1978. ISBN 0295956062.

BAUMAN, Zygmunt. *Modernita a holocaust.* Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-23-7.

BAZYLER, Michael J. *Holocaust, genocide, and the law: a quest for justice in a post-holocaust world.* New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780195395693.

BONDY, Miloš. *Co odvál dým, aneb, Jak jsem přežil holokaust.* Praha: Prostor, 2017. ISBN 978-80-7260-345-9.

Bible: překlad 21. století. 5. opravené vydání. Praha: Biblion, 2018. ISBN 978-80-87282-36-6.

BUDIL, Ivo T. *Jitro Árijců: život a dílo Arthura Gobineaua, zakladatele árijské ideologie.* V Praze: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-274-8.

BUTLIN, N. G. *Our original aggression: Aboriginal populations of southeastern Australia, 1788-1850.* Boston: G. Allen & Unwin, 1983. ISBN 0868612235.

FEST, Joachim C. *Hitler.* New York: A Helen and Kurt Wolff Book, 2013. ISBN 978-0-15-141650-9.

FRAENKEL, Ernst. *The dual state: a contribution to the theory of dictatorship.* Přeložil Edward SHILS, přeložil Edith LOWENSTEIN, přeložil Klaus KNORR. Clark, New Jersey: Lawbook Exchange, 2010. ISBN 978-1-58477-671-0.

FREDRICKSON, George M. *Rasismus: stručná historie.* Přeložil Veronika MATYSOVÁ. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7341-124-5.

FRIEDLÄNDER, Saul. *Nazi Germany and the Jews.* New York: HarperCollins, 2006. ISBN 0060190434.

GREGÁREK, Matěj; KOSEK, Jan. *Stát, právo a (ne)spravedlnost: dvě studie z právní filozofie.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 8087146662.

GILBERT, Martin. *The Holocaust > The Jewish Tragedy.* London: Fontana, 1987.

GOBINEAU, Arthur de. *O nerovnosti lidských plemen.* Praha: Orbis, 1942.

HAFFNER, Sebastian. *Hitlerův vzestup a pád.* Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1047-8.

HAFFNER, Sebastian. *Příběh jednoho Němce: vzpomínky na léta 1914-1933.* Přeložil Jana ZOUBKOVÁ. Praha: Prostor, 2002. Portréty (Prostor). ISBN 80-7260-067-2.

HAPEREN, Maria van; HAVE, Wichert ten; KIERNAN, Ben; MENNECKE, Martin; ÜNGÖR, Uğur Ümit; ZWAAN, Ton; ZIEGLER, Aleš; ŠMOK, Martin; HORSÁKOVÁ, Monika, ed. *Holokaust a jiné genocidy.* Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Polanka nad Odrou: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-7-2.

HÉBERT, Valerie. *Hitler's Generals on Trial: The Last War Crimes Tribunal at Nuremberg.* University Press of Kansas, 2010.

HILBERG, Raul. *The destruction of the European Jews.* New York: Octagon Books, 1961. ISBN 0374938881.

HITLER, Adolf. *Můj boj: dva svazky v jednom. Sv. 1.: Účtování. Sv. 2.: Národněsocialistické hnutí.* Nežkrác. vyd. Přeložil Stanislav MICHALČÍK. Praha: Otakar II., c2000. ISBN 80-86355-26-8.

HORNÍK, Jan. *Proč holocaust: Hitlerova vědecká mesianistická vražda.* V Praze: Rybka, 2009. ISBN 978-80-87067-75-8.

HUGHES, Matthew; MANN Chris. *Hitlerovo Německo: život v období Třetí říše.* Přeložil Petr KOVÁCS. Praha: Columbus, 2002. ISBN 80-7249-123-7.

CHALK, Frank Robert; JONASSOHN, Kurt. *The history and sociology of genocide: analyses and case studies.* New Haven: Yale University Press, c1990. ISBN 0300044453.

JÄCKEL, Eberhard. *Hitlerův světový názor: (projekt jedné vlády).* Praha: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-254-6.

KEELEY, Lawrence H. *War before civilizatio.* New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 0195091124.

KNOPP, Guido. *Tajemství třetí říše.* Praha: Ikar, 2014. ISBN 978-80-249-2292-8.

KOONZ, Claudia. *The Nazi conscience.* Cambridge, Mass.: Belknap Press, 2003. ISBN 0674011724.

KOSEK, Jan. *Právo (n)a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků.* Praha: Dokořán, 2011. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-312-7.

LAQUEUR, Walter. *Měníci se tvář antisemitismu: od starověku do dnešních dnů.* Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-927-0.

LEMKIN, Raphael. *Axis rule in occupied Europe: Laws of occupations; Analysis of Government; Proposals for Redress.* Washington: Carnegie endowment for international peace, 1944.

MERLE, Robert. *Smrt je mým řemeslem.* Přeložil A. J. LIEHM. Praha: Naše vojsko, 2005. ISBN 80-206-0768-4.

MESSADIÉ, Gerald. *Obecné dějiny antisemitismu: od starověku po dvacáté století.* Praha: Práh, 2000. ISBN 80-7252-038-5.

Norimberské zákony: z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935: všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými: přeloženo dle šestého německého textového vydání s obsáhlými poznámkami (zákonodárství až do konce června 1938). Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014. ISBN 978-80-87525-29-6.

PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava.* Praha: Auditorium, 2011. 20. století. ISBN 978-80-87284-19-3.

REUTH, Ralf Georg. *Hitlerova nenávisť k Židům: klišé a skutečnost.* Praha: Ikar, 2011. ISBN 978-80-249-1519-7.

ROSSABI, Morris. *The Mongols and global history: a Norton documents reader.* New York: W.W. Norton, c2011. Norton documents reader series. ISBN 0393927113.

ROSEMAN, Mark. *Setkání ve vile u jezera: konference ve Wannsee a konečné řešení židovské otázky.* Praha: Dokořán, 2003. ISBN 80-86569-45-4.

RUBENSTEIN, Richard L. *The cunning of history: mass death and the American future.* New York: Harper & Row, [1975]. ISBN 0060670134.

RUBINSTEIN, William. *Genocide: A History.* Pearson Education Limited, 2004, Edinburgh. ISBN 0-582-50601-8.

SAUNDERS, J. J. *The history of the Mongol conquests.* Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2001. ISBN 0812217667.

SHAW, Annette. *The Evian Conference – Hitler's Green Light for Genocide.*

STANNARD, David E. *American Holocaust: The Conquest of the New World.* Oxford University Press, USA. ISBN 978-0-19-508557-0.

TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát.* Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-45-1.

THORNTON, Russell. *American Indian holocaust and survival: a population history since 1492.* Norman: University of Oklahoma Press, c1987. ISBN 0806120746.

VITKINE, Antoine. *Mein Kampf: příběh jedné knihy.* Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-058-3.

VRBA, Rudolf. *Utekl jsem z Osvětimi.* Přeložil Iva HRDLIČKOVÁ, přeložil Tomáš PĚKNÝ. Praha: Sefer, 1998. Edice prózy (Sefer). ISBN 80-85924-17-X.

WISTRICH, Robert S. *Hitler a holocaust: okolnosti a příčiny holocaustu.* V Praze: Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-156-0.

ZIMBARDO, Philip G. *Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí.* Praha: Academia, 2014. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2346-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

<https://www.holocaustremembrance.com/>

<http://www.preventgenocide.org/>

<https://web.archive.org/web/20130827082632/http://christianactionforisrael.org/antiholo/evian/evian.html>

<http://www.nommeraadio.ee/meedia/pdf/RRS/Adolf%20Hitler%20-%20Collection%20of%20Speeches%20-%201922-1945.pdf>

<https://www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/historicky-vyvoj-antisemitismu/protizidovske-postoje-v-dobe-antiky/>

Seznam použitých předpisů

217/1921 Sb., Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a Protokol, podepsané ve Versailles dne 28. června 1919, znění účinné od 10. 1. 1920

Úmluva o zabránění a trestání zločinu Genocidia ze dne 8. prosince 1948

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Seznam ostatních zdrojů

German History in Documents and Images. *Volume 7. Nazi Germany, 1933-1945 Stenographic Report for a Portion of the Interministerial Meeting at the Reich Aviation Ministry [Reichsluftfahrtministerium] (November 12, 1938)*

Hitler a Holocaust [Dokument]. Režie Klaus DOLDINGER. Německo, 2000

Abstrakt

Genocida, holocaust a právo

Tématem mé diplomové práce jsou genocida, holocaust a právo. Cílem práce je zamyslet se nad mocí práva v oblasti masového vraždění. Přesněji zdali je možné využít právo a zákony k uskutečnění genocidy nebo zdali zde žádná spojitost neexistuje. Důraz je kladen především na genocidu Židů (holocaust) a nacistické právo (přirozené i pozitivní). Práce je rozdělena do tří kapitol.

První kapitola se věnuje genocidě. Je rozdělena do dvou částí. Nejprve je popisována genocida obecně jako mezinárodní zločin, dále jak došlo k vytvoření samotné definice a podrobnější rozbor obecného pojmu genocida. Druhá část pak uvádí historické příklady genocid, které předcházely holocaustu a jejich srovnání s holocaustem. Podrobněji zde hovoříme o genocidách páchaných Mongolskou říší, genocidě Tasmánců a Arménské genocidě.

Druhá a stěžejní kapitola se zabývá holocaustem v širším slova smyslu, tedy obdobím let 1933–1945. Je rozdělena do sedmi podkapitol. Nejprve je podrobněji popsán rozdíl holocaustu oproti ostatním genocidám a vysvětleno označení holocaustu jako průmyslové genocidy. Dále jsou podkapitoly rozděleny dle významných prostředků, bez kterých by se holocaust pravděpodobně neuskutečnil. Přesněji se jedná o německé přirozené právo, které bylo vytvořeno pomocí myšlenek antisemitismu a kultu Hitlera. Poté jsou blíže popsány nacistické zákony (jako německé pozitivní právo), které utvářely podobu destruktivního procesu. Destruktivní proces dle toho můžeme rozdělit do čtyř fází: identifikace, vyvlastnění, koncentrace, vyhlazení. Nakonec jsou vylíčeny právní normy, které se blíže týkaly samotného vraždění a byly vydávány v přísném utajení. Jednalo se tedy o tajné právo.

Třetí, závěrečná kapitola se pak věnuje již samotnému právu a podrobně rozebírá konflikt mezi pozitivním a přirozeným právem, právní jistotou a spravedlností.

Abstract

Genocide, Holocaust and Law

The topic of my thesis is Genocide, Holocaust and Law. The purpose of work is to reflect on the power of law surrounding mass murder. More specifically, it reflects on whether it is possible to use the law to carry out genocide or whether there is no connection. The main emphasis is placed on the genocide of the Jews (the Holocaust) and Nazi Law (both natural and positive). The thesis is divided into three main chapters which correspond to the title itself.

The first chapter deals with genocide. It is divided into two main parts. First, genocide is generally described as an international crime, as the definition itself has been developed and a more detailed analysis of the general term genocide. The second part presents historical examples of genocides that preceded the Holocaust and their simple comparison with the Holocaust. More precisely, these are the Armenian Genocide, the Tasmanian Genocide, and the genocides perpetrated by the Mongol Empire.

The second chapter deals with the Holocaust in the broader sense of the term - the period from 1933–1945. It is divided into seven subchapters. First, the difference between the Holocaust and other genocides is described in more detail, and the classification of the Holocaust as an industrial genocide is explained. The subchapters are further divided according to instruments utilized in this period, without which the Holocaust would probably not take place. To be precise, it is German Natural Law, which was created by the ideas of anti-Semitism and the cult of Hitler. The sections that follow discuss the Nazi Laws (such as German Positive Law) which shaped the destruction of the Jews, in four phases: identification, expropriation, concentration, and extermination. Finally, the legal norms that were more closely related to the murder itself are described and for that reason were issued in strict secrecy and were therefore secret law.

The third chapter then deals with the law itself and analyses in detail the conflict between positive and natural law, legal certainty and justice.

Klíčová slova / Keywords

Genocida / Genocide

Holocaust / Holocaust

Přirozené právo / Natural law

Pozitivní právo / Positive law